O’ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O’RTA MAXSUS TA’LIM VAZIRLIGI

NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI

*ARXIVSHUNOSLIK KAFEDRASI*

**MUTAXASSISLIKKA KIRISH**

**fanidan**

**SEMINAR MASHG'ULOTLAR UCHUN**

# USLUBIY KO’RSATMA

**NAMANGAN-2019**

Ushbu uslubiy ko'rsatma O'zR OO'MTVning 2018 yil 25 avgustdagi 744-sonli buyrug'i bilan tasdiqlangan "Mutaxassislikka kirish" fanining na'munaviy dasturi talablari asosida ishlab chiqildi.

Mazkur uslubiy koʻrsatma oliy oʻquv yurtlari Arxivshunoslik ta'lim yoʻnalishining bakalavriat bosqichi talabalari uchun tayyorlangan boʻlib, unda arxivshunoslik ta'lim yo'nalishi o'quv rejasidagi fanlarga oid atamalar bo`yicha bilimlar, ko`nikma va malakalar berish belgilab berilgan.

**Ma'sul muharrir:** **A. A. Sarimsoqov**
tarix fanlari nomzodi, dotsent

**Taqrizchilar:** **B. R. Xalmuratov**
PhD, katta o'qituvchi
**N. B. Dexkanov**
tarix fanlari nomzodi, dotsent

Uslubiy ko'rsatma Namangan davlat universiteti oʻquv-uslubiy kengashining 2018- yil 28- noyabrdagi 7- sonli yigʻilishida muhokama qilinib, nashrga tavsiya etilgan.

**B. B. Abbasov**

Mutaxassislikka kirish. (Seminar mashg'ulotlar uchun uslubiy ko'rsatma).

– Namangan, 2019. – 56 b.

**© Namangan Davlat Universiteti**

# KIRISH

Milliy tarix o‘zining barcha ibratli namunalari bilan milliy mafkuraning muhim tarkibiy qismi bo‘lishi kerak. Chunki buyuk ajdodlarimizning hayoti va ijodi o‘sib kelayotgan yosh avlod uchun ibrat namunasi, ularni ma’naviy-axloqiy va vatanparvarlik ruhida tarbiyalash manbai hisoblanadi. Xolisona yoritilajak tarix millatning murabbiysiga aylanishi lozim.

O‘zbek xalqi va uning davlatchiligini tarixini xolisona o‘rganishning ilmiy asoslarini shakllantirish, tadqiqotlarni zamonaviy talablar darajasiga ko‘tarish, davlatchiligi haqqoniy tarixini tarixiy manbalar asosida o‘rganish, ish yuritish va arxiv ishi sohasida yagona davlat siyosatini olib borish vazifalari belgilangan. Tasviriy va audio materiallar tarixiy manba sifatida. Audiovizual va elektron arxivlar, hujjatlar va avtomatlashtirilgan qidiruv tizimi fanini o‘qitish malakaliy arxivshunos kadrlar tayyorlashga yordam beradi.

Mustaqillik yillarida arxivshunos, ish yurtituvchi mutaxassislarni tayyorlashda bir qator amaliy ishlar qilinmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Milliy arxiv fondi hujjatlarini saqlash va ularda ilmiy-amaliy maqsadlarda foydalanish sifatini oshirishda arxivshunos, ish yurituvchi kadrlarni tayyorlash muhim ahamiyat qasb etadi. Shuningdek, tashkilot, korxona va muassasalarda ish yuritishni tashkil etish, hujjatlarni to‘g‘ri rasmiylashtirish va tartibga solishni o‘rgatish jamiyatdagi ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy muammaolarni tartibga solishni ta’minlaydi.

Tasviriy va audio materiallar tarixiy manba sifatida. Audiovizual va elektron arxivlar, hujjatlar va avtomatlashtirilgan qidiruv tizimi bilan tanishtirish orqali zamonaviy talablarga javob beruvchi malakali arxivshunos va ish yurituvchi mutaxassislarni tayyorlashga xissa qo‘shishdan iborat.

Shuningdek, “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”da ko‘rsatib o‘tilgan talaba-yoshlarning tarixiy dunyoqarashini boyitish, ularda mustaqil fikrni qaror toptirish,

tarixni mukammal darajada bilish, insoniyat sivilizatsiyasining yutuqlaridan va tajribasidan to‘la bahramand bo‘lish, umuminsoniy qadriyatlarni anglab etishga ko‘maklashish va dunyo miqyosida mavjud bo‘lgan muammolarning tarixiy ildizlarini izlab topish kabi dolzarb masalalarni o‘rganadi.

## 1-MAVZU: O’ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI TARIXI

Reja:

1. Tarix fakultetining tashkil topishi va faoliyati.
2. Mustaqillik yillarida fakultetdagi o‘quv va ilmiy jarayonlar.

**Darsning maqsadi:** Talabalarda “Milliy Universitet” to’g’risida tushunchalar hosil qilish.

**E’tibor bering:** XX asrning 20-yillarida Moskva va Leningrad shaharlaridan ilmiy muassasa va oliy o‘quv yurtlari, ular bilan birgalikda yirik olimlar va o‘qituvchilar Toshkentga ko‘chirila boshlandi. Ular orasida akademiklar B.D.Grekov, R.V.Vitter, V.V.Struve, Sobiq Ittifoq FA muxbir-a’zolari V.I.Picheta, A.Yu.Yakubovskiy, E.A.Udalsov, professorlar M.V.Nechkina, Sn.Valk, B.E.Shteyn, I.I.Polosin, A.V.Predtechenskiy, N.N.Stepanov, A.I.Anekshteyn, M.V.Lev-chenko, I.P.Petrushevskiy, A.N.Bernshtam, L.V.Voronin, G.A.Knipovich, V.B.Smirnov, dotsentlar A.S.Nifontov, E.D.Chernishevskiy va boshqalar bor edi. Mavzu bo'yicha asosiy adabiyot va manbalarni o’rganib chiqish.

Mustaqillik yillarida Universitetning talaba, aspirant va yosh o‘qituvchilarini ta’lim olishlari, stajirovka o‘tashlari va ma’ruza o‘qishlari maqsadida Yevropa mamlakatlariga yuborillarini o’rganib chiqish.

**Qo‘llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *“Aqliy hujum”,” O‘z-o‘zini nazorat”, “Klaster”, “Birgalikda o’rganamiz”, “O’ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing”*

**Savollar.**

1. Universitetning tashkil topish tarixi?

2. Dastlab qaysi fanlar o'qitilgan?
3. Sovet davrida Universitet qaysi chet davlatlar bilan hamkorlik qilgan?
4. Siz Universitet haqida nimalar bilasiz?
5. Universitetdagi fakultetlarning o'tgan asrning 30-40-50-yillardagi o'quv va ilmiy faoliyatiga oid ma'lumot bering.
6. Mustaqillik yillarida Universitetning o'quv ishlaridagi o'zgarishlarni sanang.
7. Milliy Universitetning xalqaro va ilmiy aloqalari nimalardan iborat?

**Tayanch iboralar:** O'zMU, Fakultet, Tarix, O'zbekiston, Milliy, Oliygoh, Ta'lim, Tarbiya, O'quv jarayoni.

**Adabiyotlar**


1. Саидбобоев З. Мутахассисликка кириш. Ўкув қўлланма. – Т., 2006.
2. Саъдиев А. XIX асрда Туркистонда тарих фани. – Т.: Ўздавнашр. 1960.
3. Ташкентский Государственнмй Университет имени В.И.Ленина. –Т.: Ўзбекисгон. 1990.
4. Азизов Ш.А. Тошкент Давлат университетида гуманитар-ижтимоий фанларнинг ривожланиши, –Т.: Университет. 1995.
5. ТошДУ илм ва маърифат маскани. –Т.: Университет. 1995.
6. Халикова Р.Х. Развитие вшсшего исторического образования и науки в Узбекисгане (На примере исторического факультета ТашГУ (1935-1994 гг). Автореф. дисс. канд. ист. наук. –Т., 1995.
7. Холбоев С. Миллий университетнингтарихий илдизлари ва ташкил топиши. –Т.: Шарқ. 2003.


## 2-MAVZU: TARIX FAKULTETI: TARIXI VA HOZIRGI FAOLIYATI.

Reja:

1. Tarix fakultetining tashkil topish tarixi.
2. Mustaqillik yillarida tarix fakulteti.
3. Tarix fakultetining aloqalari.

**Darsning maqsadi:** Mutaxassislikka kirish fani, uning shakllanish tarixi, Tarix fakultetining o'rni, Sovet davrida tarix fakulteti, Mustaqillik yillarida tTarix fakuteti haqida ma'umot berishni ko'zda tutadi.

**E'tibor bering:** 1935 yil O'rta Osiyo Davlat universitetida tarix fakulteti ochildi. Fakultet ochilgan paytda uning tarkibida qadimgi tarix, o'rta asrlar va yangi tarix kafedralari mavjud edi. 1937 yilda ular umumiy tarix kafedrasiga birlashtirilib, yangidan SSSR xalqpari tarixi kafedrasi tashkil etildi. Keyinroq esa O'rta Osiyo xalqlari tarixi (1938) va arxeologiya (1939) kafedralari ham ochildi. 90-yillarga kelib, O'zbekiston mustaqillikka erishgach, tarix fakultetidagi ilmiy, o'quv va ma'naviy-ma'rifiy ishlar ham yangicha ruh, yangicha tarixiy qarashlar asosida qaytadan jonlandi.

Ta'lim jarayoni bakalavriat (4 yil) va magistratura (2 yil) asosida tashkil etildi. Magistraturada O'zbekiston tarixi, jahon tarixi, arxeologiya, etnologiya, tarixshunoslik va manbashunoslik, xalqaro munosabatlar tarixi, tarixchi-arxivshunos ixtisosliklari bo'yicha mutaxassislar tayyorlana boshlandi.

**Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *"Aqliy hujum"," O'z-o'zini nazorat", "Klaster", "Birgalikda o'rganamiz", "O'ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing"*

**Savollar.**

1. Sovet davrida tarix fakultetining faoliyati qanday?
2. Mustaqillik yillarida tarix fakultetining faoliyati qanday?
3. Tarix fakultetining yutuq va kamchiliklari?
4. Qaysi davrda Tarix fakulteti rivojlanadi?
5. Tarix fakultetining tashkil etishdan ko'zlangan asosiy maqsadlar nimalar deb o'ylaysiz?

**Tayanch iboralar:** Tarix, fakultet, Etnologiya, Muzeyshunoslik, Arxeologik, Arxivshunoslik, bakalavriyat, magistr, asperantura, doktrarantura.

**Adabiyotlar**

1. Саидбобоев З. Мутахассисликка кириш. Ўкув қўлланма. – Т., 2006.
2. Саъдиев А. XIX асрда Туркистонда тарих фани. – Т.: Ўздавнашр. 1960.
3. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
4. Ташкентский Государственнмй Университет имени В.И.Ленина. –Т.: Ўзбекисгон. 1990.
5. Азизов Ш.А. Тошкент Давлат университетида гуманитар-ижтимоий фанларнинг ривожланиши, –Т.: Университет. 1995.
6. ТошДУ илм ва маърифат маскани. –Т.: Университет. 1995.
7. Халикова Р.Х. Развитие вшсшего исторического образования и науки в Узбекисгане (На примере исторического факультета ТашГУ (1935-1994 гг). Автореф. дисс. канд. ист. наук. –Т., 1995.
8. Холбоев С. Миллий университетнингтарихий илдизлари ва ташкил топиши. –Т.: Шарқ. 2003.

## 3-MAVZU: TARIXCHI-ARXIVSHUNOS MUTAXASSIS TAYYORLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATI

Reja:

1. Tarixchi mutaxassis tayyorlashning o'ziga xos hususiyati
2. Arxivchi mutaxassis tayyorlashning o'ziga xos hususiyati

**Darsning maqsadi:** Mutaxassislikka kirish fani, uning shakllanish tarixi, tarixchi mutaxassislarning tayyorlashning o'ziga xos hususiyati, Tarixchi-arxivchi tayyorlashning usullari, Xozirgi kunda Tarix fakultetida tarixchi-arxivchi kadrlarning tayyorlashning zamonaviy texnik vositalar bilan tanishtirishni ko'zda tutadi.

**E'tibor bering:** Fakultetda yosh ilmiy xodimlarni aspirantura orqali tayyorlashga katta e'tibor qaratilmoqda. O'tgan asrning 70-80-yillarida tarix fakultetida 14 aspirant va tadqiqotchilar nomzodlik dissertatsiyalarini himoya qilishgan. Hozirda ham bu ishlar faol davom ettirilmoqda.

90-yillarga kelib, O‘zbekiston mustaqillikka erishgach, tarix fakultetidagi ilmiy, o‘quv va ma’naviy-ma’rifiy ishlar ham yangicha ruh, yangicha tarixiy qarashlar asosida qaytadan jonlandi.

Ta’lim jarayoni bakalavriat (4 yil) va magistratura (2 yil) asosida tashkil etildi. Magistraturada O‘zbekiston tarixi, jahon tarixi, arxeologiya, etnologiya, tarixshunoslik va manbashunoslik, xalqaro munosabatlar tarixi, tarixchi-arxivshunos ixtisosliklari bo‘yicha mutaxassislar tayyorlana boshlandi.

Magistraturadagi ta’lim jarayonlari O‘zbekiston Fanlar Akademiyasining Tarix, Sharqshunoslik, O‘zbekiston Markaziy Davlat Arxivi, O‘zbekiston Kino-foto-fono hujjatlar Markaziy Davlat Arxivi, O‘zbekmuzey va boshqa ilmiy muassasalar bilan yaqin hamkorlikda yo‘lga qo‘yilgan.

2003-2004 o‘quv yilidan boshlab tarix fakulteti uchun yangi yo‘nalish «Tarixchi-arxivshunos» mutaxassisligi bo‘yicha talabalar qabuli boshlandi. Mazkur sohada o‘zbek guruhlari uchun qabul kvotalarining ajratilishi avvalo, sohaga yangi bilm va texnologiyalarni o‘zlashtirgan mutaxassislar zarurligidan kelib chiqqan bo‘lsa, ikkinchidan, respublikamizdagi markaziy va mahalliy arxivlarni shu yerlarda yashovchi mahalliy yoshlar bilan ta’minlash tadbirlari rejalashtirilgan.

**Qo‘llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *“Aqliy hujum”,” O‘z-o‘zini nazorat”, “Klaster”, “Birgalikda o’rganamiz”, “O’ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing”*

### Savollar

1. Qachondan boshlab fakultetda tarixchi mutaxassis tayyorlash boshlangan?
2. Milliy Universitetning Tarix fakultetini tugatgan qaysi mashhur shaxslarni bilasiz?
3. Mustaqillik yillarida arxivchi mutaxassislar qachondan boshlab tayyorlash boshlangan?

**Tayanch iboralar:** Arxevium , arxiv, tarix, yunoncha, lotincha, mutaxassis, manbashunos, yodgorlik, hujjat, namlik, boshqaruv, ekspertiza.

**Adabiyotlar**


1. Саидбобоев З. Мутахассисликка кириш. Ўкув қўлланма. – Т., 2006.
2. Саъдиев А. XIX асрда Туркистонда тарих фани. – Т.: Ўздавнашр. 1960.
3. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
4. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
5. Ташкентский Государственнмй Университет имени В.И.Ленина. –Т.: Ўзбекисгон. 1990.
6. Азизов Ш.А. Тошкент Давлат университетида гуманитар-ижтимоий фанларнинг ривожланиши, –Т.: Университет. 1995.
7. ТошДУ илм ва маърифат маскани. –Т.: Университет. 1995.
8. Халикова Р.Х. Развитие вшсшего исторического образования и науки в Узбекисгане (На примере исторического факультета ТашГУ (1935-1994 гг). Автореф. дисс. канд. ист. наук. –Т., 1995.
9. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.
10. Холбоев С. Миллий университетнингтарихий илдизлари ва ташкил топиши. –Т.: Шарқ. 2003.


## 4-MAVZU: TARIXIY BIBLIOGRAFIYA VAZIFASI VA TARIX FANLARINI O’RGANISHDAGI O’RNI

Reja:

1. Bibliografiya haqida ma’lumot.
2. Biobliografiya faning tarix bilan bog’liqligi.
3. Bibliografiyani tarix fanida o’rganish.

**Darsning maqsadi:** Talabalarda bibliografiya fani haqida ma’lumotlarni o’rganishni ko’zda tutadi.

**E’tibor bering:** Bibliografiya (yunoncha *biblion*-kitob va .... grafiya) - matbuot hamda yozuv asarlari haqida axborot tayyorlash va berish hamda ularni ma’lum

ijtimoiy maqsadlarda targ‘ib qilish bilan shug‘ullanadigan ilmiy va amaliy faoliyat sohasi. Bibliografiya mahsulotlari, nazariyasi, tarixi, faoliyatini tashkil etish va uslubiyati bilan shug‘ullanadigan fan bibliografiya fani deb ataladi. Bibliografiya taraqqiyotini turli xil bibliografik ma’lumotnoma adabiyotlarini tuzadigan maxsus tashkilotlar (bibliografiya xizmati) tizimi ta’minlaydi.

Biografik asarlarga muallif belgisi biografiyasi tasvir qilingan shaxsning familiyasiga qarab beriladi va muallif belgisiga asarni yozuvchining birinchi harfi qo‘shiladi. Bu tartib ayrim shaxslarning biografiyalarini polkada bir joyda to‘plashga imkoniyat beradi.

**Qo‘llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *“Aqliy hujum”,” O‘z-o‘zini nazorat”, “Klaster”, “Birgalikda o’rganamiz”, “O’ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing”*

**Savollar.**

1. Bibliografiya nima?
2. Jahonning yirik tarixiy bibliografiyalari haqida Internet veb-sahifalaridan ma’lumot to‘plang.
3. O‘zbekistonda bibliografiyashunoslikning rivoji haqida nimalarni bilasiz?

**Tayanch iboralar:** Biblio, graphos, adabiyot, alfavit, ro’yhat, adabiyotlar ro’yhati, raqamli tartib, mantiqiy tartib, katalog, ilmiy malumotnoma apparati.

**Adabiyotlar**


1. Саидбобоев З. Мутахассисликка кириш. Ўкув қўлланма. – Т., 2006.
2. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
3. Симон К.Р. Исгория иностранной библиофафии.– М.. 1963.
4. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
5. Халикова Р.Х. Развитие вшсшего исторического образования и науки в Узбекисгане (На примере исторического факультета ТашГУ (1935-1994 гг). Автореф. дисс. канд. ист. наук. –Т., 1995.
6. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.

## 5-MAVZU: BIOBLIOGRAFIYANING ASOSIY TURLARI

Reja

1. Bibliografiya haqida ma’lumot.
2. Jahonning yirik tarixiy bibliografiyalari.
3. Bibliografiyashunoslik asoslari.

**Darsning maqsadi:** Talabalarda bibliografiya fani haqida ma’lumotlarni o’rganishni ko’zda tutadi.

**E’tibor bering:** Bibliografiya (yunoncha *biblion*-kitob va .... grafiya) - matbuot hamda yozuv asarlari haqida axborot tayyorlash va berish hamda ularni ma’lum ijtimoiy maqsadlarda targ‘ib qilish bilan shug‘ullanadigan ilmiy va amaliy faoliyat sohasi. Bibliografiya mahsulotlari, nazariyasi, tarixi, faoliyatini tashkil etish va uslubiyati bilan shug‘ullanadigan fan bibliografiya fani deb ataladi. Bibliografiya taraqqiyotini turli xil bibliografik ma’lumotnoma adabiyotlarini tuzadigan maxsus tashkilotlar (bibliografiya xizmati) tizimi ta’minlaydi.

Bibliografiyashunoslik uslubi bibliografik ishda qo‘llaniladigan qoidalarni ishlab chiqadi. eng yangi uslub va texnika vositalarini bibliografik qo‘llanmalar tuzish va bibliografiya xizmati ko‘rsatishga tadbiq etadi. Bibliografiyashunoslikning tashkiliy bo‘limi vazifasi mamlakatda bibliografiya xizmati tizimini yaratish, rejalashni takomillashtirish, muvofiqlashtirish, bibliograf mehnatini ilmiy tashkil etishdan iborat.

**Qo‘llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *“Aqliy hujum”,” O‘z-o‘zini nazorat”, “Klaster”, “Birgalikda o’rganamiz”, “O’ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing”*

**Savollar.**

1. Bibliografiya nima?
2. Jahonning yirik tarixiy bibliografiyalari haqida Internet veb-sahifalaridan ma’lumot to‘plang.
3. O‘zbekistonda bibliografiyashunoslikning rivoji haqida nimalarni bilasiz?

**Tayanch iboralar:** Biblio, graphos, adabiyot, alfavit, ro’yhat, adabiyotlar ro’yhati, raqamli tartib, mantiqiy tartib, katalog, ilmiy malumotnoma apparati.

**Adabiyotlar**

1. Саидбобоев З. Мутахассисликка кириш. Ўкув қўлланма. – Т., 2006.
2. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
3. Симон К.Р. Исгория иностранной библиофафии.– М.. 1963.
4. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
5. Халикова Р.Х. Развитие вшсшего исторического образования и науки в Узбекисгане (На примере исторического факультета ТашГУ (1935-1994 гг). Автореф. дисс. канд. ист. наук. –Т., 1995.
6. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.

## 6-MAVZU: KUTUBXONALAR VA ULARNING FAOLIYATI

Reja

1. Kutubxonalar tarixi.
2. Kutubxonalarning asosiy vazifalari va adabiyotlarni joylashtirish tartibi.
3. O‘zMU Ilmiy kutubxonasi.
4. Alisher Navoiy nomidagi O‘zbekiston milliy kutubxonasi.

**Darsning maqsadi:** Talabalarga yozuvning paydo bo‘lishi va hujjatli manbalarni, ayniqsa, qo‘lyozma va keyinchalik yozma kitoblarning ko‘payishi kutubxonalarning yuzaga kelishi va rivojlanishi haqida yangi bilim va ko’nikmalar xosil qilishni ko’zda tutadi.

**E’tibor bering :** Yozuvning paydo bo‘lishi va hujjatli manbalarni, ayniqsa, qo‘lyozma va keyinchalik yozma kitoblarning ko‘payishi kutubxonalarning yuzaga kelishi va rivojlanishiga sharoit yaratdi. Kutubxonalar yozma yodgorliklarni saqlovchi xazina sifatida juda qadimdan paydo bo‘lgan. Miloddan avvalgi II ming yillikda sopol bitiklari saqpangan kutubxonalar bo‘lgan. Miloddan avvalgi VII asr o‘rtalarida Sharqdagi ko‘p saroylarda, qadimgi Misr va Rim ibodatxonalari qoshida kutubxonalar bo‘lgan. Qadimgi davrdagi kutubxonalarningeng mashhuri Aleksandriya (Iskandariya) kutubxonasidir.

XI-XV asrlarda G‘arbiy Evropada universitet kutubxonalari tashkil topdi. Uyg‘onish davrida gumanizm g‘oyalarining kuchayishi bilan antik qo‘lyozmalarga bo‘lgan qiziqish ortdi. Shaharlarda tashkil etilgan kutubxonalardan shaharlik fuqarolar foydalanishgan. Mutlaq monarxiya davrida qator qirollarning kutubxonalari kitoblar saqlanadigan yirik muassasalarga aylana borgan hamda ma’lum shaxslar uchun foydalanishga ruxsat berilgan. O‘zbekiston hududida miloddan avvalgi I ming yillikning so‘nggi asrlarida dastlabki kutubxonalar paydo bo‘lgan. Dastlabki kutubxonalar hukmdorlar saroylarida va ibodatxonalarda tashkil etila boshlangan. Turon xalqlari Misr, Eron, Yunoniston va ularga qo‘shni bo‘lgan xalqlar bilan yaqin aloqalar o‘rnatgan, o‘sha davrdagi mavjud qo‘lyozmalar bilan ham tanish bo‘lgan. O‘zbekiston xalqlarining qadimgi yozma yodgorliklari saqlanmagan. Beruniyning xabar berishicha, kitob xazinalari va ularni saqlovchilar turli istilolar davri (VII-IX asrlar)da yo‘q qilib yuborilgan.

O‘zbekiston Respublikasida kutubxonaiing ommaviy, ilmiy va maxsus turlari bor. Ommaviy kutubxonalar adabiyotlarni saralash va keng kitobxonlar ommasiga etkazish, faoliyatida turli kitobxonlar guruhlariga mo‘ljallangan kitoblarni targ‘ib qilish va o‘qishni boshqarishda faol va ta’sirchan usullarni qo‘llaydi. Bu guruhga O’zbekiston ma’daniyat va sport ishlar vazirligi tizimidagi shahar va qishloq kutubxonalari, kasaba uyushmalari korxonalardagi kutubxonalari, klublar, madaniyat uylaridagi kutubxonalar kiradi.

**Qo‘llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *“Aqliy hujum”,” O‘z-o‘zini nazorat”, “Klaster”, “Birgalikda o’rganamiz”, “O’ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing”*

**Savollar.**

1. Kutubxonalar va ularning ma’naviyathamda madaniyat rivojidagi ahamiyatini ko‘rsating.
2. Kutubxonalarda adabiyotlarni joylashtirish tartibi haqida ma’lumot to‘plang.
3. O‘zbekistondagi yirik ilmiy kutubxonalar tarixiga oid nimalarni bilasiz?

**Tayanch iboralar:** Kitob, stelyaj, kutubxona, sopol, milliy, manba , ARM, AKM, bibliografiya, katalog.

**Adabiyotlar**


1. Агеев А.И. Автор жадвали. – Т., 1954.
2. Абрамов К.И. История библиотечного дела. – М., 1959.
3. Алишер Навоий номли Ўзбекистон ССР Давлат халқ кутубхонаси. –Т,; Ўздавнашр. 1958.
4. Баранов П.А.Фундаментальная библиотека Среднеазиатского Гос, Университета в 1928 г.// Приложение к бюллетеню САГУ, Bbin. 18. –Т., 1929.
5. Карклина Н. Оммавий кутубхонанингсправка-библиографик иши. –Т.: ЎзССР Давлат ўқув-педагогик нашриёти. 1940.
6. Кутубхона техникаси минимуми. – Т.: Ўздавнашр. I960.
7. Кормилицьж А.И. Рукописнме коллекции и библиотеки на территории Узбекистана эпохи средневековья. – Т., 1993.
8. Охунжонов Э. О. Туркистонда ўрта аср кутубхоначилик ва библиография ишлари маданияти. –Т., 1994.
9. Қосимова 0., Қодирова Ё. Кутубхоначилик ва библиографияга оид терминларнинг қисқача изоҳли луғати. –Т.: Ўқитувчи. 1970.
10. Қосимова 0. Ўзбекисгонда кутубхоначилик иши тарихи. –Т., 1992.
11. Ўзбекистонда кутубхоначилик иши. –Т., 1989.


## 7-MAVZU: ADABIYOTLAR QIDIRISH USLUBI

Reja

1. Qidirish tushunchasi va mohiyati
2. Adabiyotlarni qidirsh usullari
3. Adabiyotlarni topishda yo'l ko'rsatgichlarning o'rni

**Darsning maqsadi:** Talabalarda adabiyotlarni topish ko'nikmalarni shakllantirishni nazarda tutadi.

**E'tibor bering:** Talabalar o`zlari tanlagan mavzusiga oid tarixiy adabiyotlar, manbalarni to`plash va ularni qayta ishlash jarayonida kutubxona va

zarur hollarda, tegishli arxivlarda ishlaydilar. Talaba zimmasiga olgan dastlabki vazifalar qatoriga tanlangan mavzu bo`yicha O`zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni, asarlari hamda O`zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarori, farmoyishi, O`zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi qonuni, qarori yoki o`zgacharoq ifodalaganda mavzuga taalluqli rasmiy adabiyotlar mavjud yoki mavjud emasligini aniqlash kiradi. Keyin tanlangan mavzudan kelib chiqib, mavzuga bevosita yaqin adabiyotlarni o`rganishga kirishiladi. Chunki har bir kurs ishi yozishga kirishgan talaba tanlagan mavzusi bo`yicha mavjud tarixiy adabiyotlar, manbalarni chuqur o`rgangani, keyingi yillarda tarixshunoslik bu borada qanchalik oldinga ketganini yoki oqsayotganini asoslay olishi zarur. Bu o`z navbatida, talabalar tomonidan yoziladigan kurs ishi, o`zining tutgan o`rniga ko`ra, talabaning yuqori darajada nazariy bilimlaridan dalolat berishi zarur. Shuningdek, talaba tanlagan mavzusini yoritishda egallagan tarixiy–nazariy bilimi, voqea va hodisalar, shaxslar hamda tarixiy sanalarga tanqidiy yondashuvini, mavzuga oid adabiyot hamda manbalarni to`plab, ularni har tomonlama tahlil qilib, xolisona fikr bildirishi hamda ilmiy asoslangan xulosa qila olishini ko`rsata bilishi kerak.

**Qo‘llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *“Aqliy hujum”,” O‘z-o‘zini nazorat”, “Klaster”, “Birgalikda o’rganamiz”, “O’ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing”*

**Savollar.**

1. Qidirish bu nima?
2. Katalog bu nima?
3. Yo’l ko’rsatgich haqida nimalarni bilasiz?
4. Kutubxonalarni bo’limlarga bo’lishdan maqsad nima?
5. Arxivlarni fondlarga bo’lish deganda nimani tushunasiz.

**Tayanch iboralar:** Search, поиск, qidiruv, katalog, yo’l ko’rsatgich, fond, bo’lim, qism.

**Adabiyotlar**


1. Абрамов К.И. История библиотечного дела. – М., 1959.
2. Агеев А.И. Автор жадвали. –Т., 1954.
3. Алишер Навоий номли Ўзбекистон ССР Давлат халқ кутубхонаси. –Т,; Ўздавнашр. 1958.

4. Баранов П.А.Фундаментальная библиотека Среднеазиатского Гос, Университета в 1928 г.// Приложение к бюллетеню САГУ, Bbin. 18. –Т., 1929.

5. Карклина Н. Оммавий кутубхонанингсправка-библиографик иши. –Т.: ЎзССР Давлат ўқув-педагогик нашриёти. 1940.

6. Кормилицьж А.И. Рукописнме коллекции и библиотеки на территории Узбекистана эпохи средневековья. –Т., 1993.

7. Кутубхона техникаси минимуми. – Т.: Ўздавнашр. I960.

8. Охунжонов Э. О. Туркистонда ўрта аср кутубхоначилик ва библиография ишлари маданияти. –Т., 1994.

9. Қосимова 0., Қодирова Ё. Кутубхоначилик ва библиографияга оид терминларнинг қисқача изоҳли луғати. –Т.: Ўқитувчи. 1970.

10. Қосимова 0. Ўзбекисгонда кутубхоначилик иши тарихи. –Т., 1992.

11. Ўзбекистонда кутубхоначилик иши. –Т., 1989.

## 8-MAVZU: MALAKAVIY ISHLARNI TAYYORLASHNING MUHIM TAMOYILLARI

Reja

1. Malakaviy ishga qo’yilgan talablar
2. Mavzuga reja tuzish
3. Tarixiylik, xolislik, qiyosiylik tamoyillari tahlili

**Darsning maqsadi:** Talabalarda ilmiy tadqiqot olib borish yuzasidan yangi bilimlar xosil qilish ko’zda tutadi.

**E’tibor bering :** Tarix fanida ilmiy tadqiqot ishlariga jalb etish jarayoni oliy o`quv yurti talabalari uchun birinchi bosqichdanoq boshlanadi. Oliy o`quv yurtlaridagi o`quv jarayonida talabalarni ilmiy tadqiqot ishlariga faol yo`naltirish o`quv rejasining ajralmas bir qismi hisoblanadi. Insoniyat tarixi nima sababdan ilmiy tadqiqot ishlariga katta e`tibor qaratilishiga juda ko`p misollar orqali javob bera oladi. Chunki har qanday taraqqiyot, kashfiyotlar asosida ilmiy tadqiqot yotadi.

Talabalar ilmiy tadqiqot ishlariga tegishli mavzular bilan birinchi kursdanoq referat, kurs ishi yozish orqali jalb etiladi. Talabalik yillarining dastlabki

bosqichidanoq ilmiy tadqiqot ishlariga jalb qilish oxir-oqibatda malakali tarixchi-mutaxassislarni tayyorlash, ilmiy izlanishlar olib borishdek zahmatli yo`nalishda ma`lum bir ko`nikmalar, tajribalar orttirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Talabalik yillarida ilmiy tadqiqot ishlari bilan shug`ullanganlarning hammasi ham keyinchalik ilmiy ishlar qilishi, ilmiy daraja va unvonlar olishi ko`zda tutilmaydi. Ammo ayni paytda, talabalik yillarida ilmiy tadqiqotga jalb etish oxir-oqibatda tadqiqotchining manbalar, ilmiy adabiyotlar bilan kengroq va chuqurroq tanishishiga imkon yaratadi. Bu esa, o`z navbatida, har bir kishi dunyoqarashi va tarixiy mushohadasining kengayishi, keyinchalik qaysi sohada ishlashidan qat`iy nazar, qiyosiy tahlil ko`nikmasiga, tanqidiy xulosalar chiqara olishga undaydi. Albatta, talabalik yillarida boshlangan ilmiy tadqiqotga ko`nikma, yillar davomida ilmiy tashnalikka, ayrim shaxslar uchun bir umrlik hatti-harakatga, tarixiy kashfiyotlarga olib kelishi mumkin.

Oliy o`quv yurtida ilmiy tadqiqot ishlariga jalb qilish talabani ilmiy ijod bilan shug`ullanishga, o`z ustida mustaqil ishlashga, olgan bilimlarini bir tizimga solishga, umumlashtirishga, mustaqil ilmiy mushohada yuritishga o`rgatadi. Ilmiy tadqiqot talabada yana tarixiy manbalarni mustaqil tahlil qilish, qiyinchiliklarni engish, o`zini o`zi boshqarish, ilmiy izlanish natijasi uchun kurashga, yangi tadqiqotlar ustida o`ylashga, uning echimi yo`lida qat`iy hatti-harakatlarga undaydi.

Talabalarni oliy o`quv yurtida ilmiy tadqiqot ishlariga jalb qilish (TITI) quyidagi shakllarda amalga oshiriladi:Talabalarni o`quv rejasi asosida, o`quv jadvaliga kiritilgan holda ilmiy tadqiqot ishlariga jalb qilish. Talabalarning o`z xohishiga ko`ra, o`quv jarayonidan xoli vaqtda, ilmiy tadqiqot ishlari bilan shug`ullanishi.

Oliy o`quv yurtlarida o`quv rejasi asosidagi TITI quyidagi vazifalarni o`z ichiga oladi: talabalarni ilmiy izlanish asoslari, xususan usullari bilan tanishtirish; ilmiy reja tuzish va uni amalga oshirish yo`llarida ishlash; ilmiy adabiyotlar ustida ishlashga ko`nikma hosil qilish; yozma va arxiv manbalari bilan ishlashga yo`naltirish; davriy matbuot materiallarini tahlil qilishga o`rgatish; yig`ilgan manba va adabiyotlar asosida materiallarni umumlashtirish, tegishli tarzda bir tizimga solish; mavjud tarixiy manba va adabiyotlarga tayangan holda, o`z tadqiqotini mantiqan bir-birini to`ldiradigan, asosli, erkin va ilmiy tarzda yozma bayon qilish tartib-qoidalari bilan tanishtirish; ilmiy tadqiqot xulosalari yuzasidan og`zaki bayon etish ko`nikmalarini shakllantirish.

**Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *"Aqliy hujum"," O'z-o'zini nazorat", "Klaster", "Birgalikda o'rganamiz", "O'ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing"*

**Savollar.**

1. Tamoyil deganda nimani tushunasiz?
2. BMI bu nima?
3. Tarixiylik prinsipiga tarif bering.
4. Xolislik tamoyili haqida ma'lumot bering.
5. BMIga reja tuzishda nimalarga e'tibor berish kerak.

**Tayanch iboralar:** tamoyil, yondashuv, qiyosiy taxlil, tahlil, tarixiylik, xolislik.

**Adabiyotlar**


1. Саидбобоев 3. Мутахассисликка кирнш. Ўкув қўллаима. – Т,, 2006.
2. Ардашев Н.Н. Дипломатика. -., 1908.
3. Ахмедов Б. А. Ўзбекистан тарихи манбалари.-Т.: Ўкитувчи. 2001.
4. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
5. Исмоилов М. Ҳужжатшунослик ва Марказий Осиё дипломатикаси. (ўқув қўлланма) - Т.: "Академнашр", 2010. - 64 б.
6. Как писать курсовую и дипломную работу. – М., 1968.
7. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
8. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров: Человек-текст-семиосферз-история. – М., 1996.
9. Магистрлик диссертаиияси хақида методик кўрсатма. Тузувчилар: академик Мамадолимов А.Т., ф-м. ф. и. Турсунов И.Т. – Т., 2000.
10. Нормативные материалы по оформлению диссертации и автореферата. Методические указания. - Т., ВАК РУз. 2003.
11. Обичкин О.Г. Дипломная работало истории.– М., 1975.

12. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.
13. Рейс М.И. Теоретические и методологические вопросы истории.– М., 1961.
14. Румянцева М.Ф. Теория истории.– М., 2002.
15. Саидкулов Т.С. У рта Осиётарихининг тарих навислипщан лавхазар. – Т.: Ўқитувчи. 1993.
16. Саъдиев А. XIX асрдаТуркистонда тарих фани.– Т.: Ўздавнашр. 1960.
17. Симон К.Р. Иегория иностранной библиофафии.– М.. 1963.
18. Тош Д. Стремление к истине: Как овладеть мастерством историка. Пер. с англ.– М., 2000.

## 9-MAVZU: MAVZU BO'YICHA ADABIYOTLARNI O'RGANISH

Reja

1. Manba tushunchasi.
2. Kutubxona va arxiv manbaalarini o'ziga xos hususiyatlari
3. Mavzu bo'yicha adabiyotlarni o'rganishda e'tibor beriladigan jihatlar tahlili

**Darsning maqsadi:** Talabalarda adabiyotlar ustida ishlash ularni to'plash, saqlash va qayta ishlash malakalarini xosil qilishni ko'zda tutadi.

**E'tibor bering :** Talaba oliy o`quv yurtidagi ilk ma`ruza va amaliy mashg`ulotlarga qatnay boshlashi bilan kitob bilan ishlashni, ya`ni uni o`rganish, tahlil qilish, ko`plab kitoblar, o`quv qo`llanmalar orasidan eng zarurini tanlashni bilishi kerak. Talaba kitobni shunchaki ko`z yugurtirib emas, balki uning ma`no-mohiyatini, tarixiy sana, atama, voqea-hodisalardagi o`xshashlik, tizimlilik mavjud ekanligi yoki umuman tarixiylikka, davriylikka, voqealar rivojini poyma-poy, bir-biriga bog`lanmagan holda bayon qilinganiga e`tibor qarata bilishi, boshqacharoq ifodalaganda, tarixiy tahlil qila olishi lozim. Albatta, har qanday muvaffaqiyat zamirida nazariy va amaliy bilim, sa`y–harakatlar yotadi. Shu asosda ilmiy tadqiqotni amalga oshirish ko`nikmalari shakllana boradi.

Tarixiy adabiyotlarni o`rganish shunchaki sana va voqealarni, tarixiy atamalarni yodlab olishdangina iborat bo`lmaydi. Har qanday holatda kitob o`qish, bu ilmiy–ijodiy mehnat deb qaralishi kerak. Kitob o`qishga shunday munosabatda

bo`lish talaba tomonidan o`qiganini tahlil qilib borishga, o`ylashga, mushohada yuritishga undaydi. Talaba o`qiyotgan kitobini o`zlashtira olishida ma`lum bir tarixiy voqealar, sanalar, atamalar, qarorlar, hujjatlarni, tarixiy shaxslarga munosabatini yozib borishi kerak. Ammo yozib borish deganda to`la–to`kis ko`chirib olish emas, balki o`qiganini o`z so`zi bilan qisqa, ma`no-mazmunini va dalilini yo`qotmay qog`ozga tushirish demakdir. Bu ham ma`lum ma`noda talabani tahlil qilish, nimani yozib olish keragu, qaysi qismi shart emasligini ajrata olish, muallif fikrini o`z mushohadasi vositasida lo`nda ta`riflashga undaydi.

Talaba tomonidan tarixiy adabiyotlar nomi, mazmunini yozib borish usuli uning tadqiqot ishlarini yo`lga qo`yishida muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, ilmiy adabiyotlarni yozib borish, mustaqil ta`lim, amaliy mashg`ulotlarda foydalanishga, referat, kurs ishi, bitiruv malakaviy ishi, magistrlik dissertatsiyasi ustida ishlashda foydalanishga qaratilgan bo`ladi. Ana shu yozib borish uslubi quyidagi shakllarda amalga oshiriladi:

1. Oddiy va kengaytirilgan ish reja.

2. Ko`chirma.

3. Konspekt.

**Qo‘llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *“Aqliy hujum”,” O‘z-o‘zini nazorat”, “Klaster”, “Birgalikda o’rganamiz”, “O’ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing”*

**Savollar.**

1. Adabiyot tushunchasiga ta’rif bering.
2. Adabiyot va manbaaning farqli hususiyatlarini nimalarda ko’rasiz.
3. Arxiv manbaalarining birlamchilik haqida ma’lumot bering.
4. Adabiyotlarni to’plashda nimalarga e’tibor berish kerak.
5. Bugungi kundagi zamonaviy manbashunos olimlar haqida ma’lumot bering.

**Tayanch iboralar:** manba, adabiyot, arxiv, noyob, qadimiy, antik manbalar,Gerodot, Kvit Kursiy Ruf, Poliyen, Xou Xan Shu, Strabon, Ibn Battuta, Ibn Xavqal, “Tarixi Buxoro”, “Osor ul-boqiya”, “Tarixi Bayhaqiy”.

## Adabiyotlar


1. Саидбобоев З. Мутахассисликка кирнш. Ўкув қўллаима. – Т„ 2006.
2. Ардашев Н.Н. Дипломатика. -., 1908.
3. Ахмедов Б. А. Ўзбекистан тарихи манбалари.-Т.: Ўкитувчи. 2001.
4. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
5. Исмоилов М. Ҳужжатшунослик ва Марказий Осиё дипломатикаси. (ўқув қўлланма) - Т.: “Академнашр”, 2010. - 64 б.
6. Как писать курсовую и дипломную работу. – М., 1968.
7. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
8. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров: Человек-текст-семиосферз-история. – М., 1996.
9. Магистрлик диссертаиияси хақида методик кўрсатма. Тузувчилар: академик Мамадолимов А.Т., ф-м. ф. и. Турсунов И.Т. – Т., 2000.
10. Нормативные материалы по оформлению диссертации и автореферата. Методические указания. - Т., ВАК РУз. 2003.
11. Обичкин О.Г. Дипломная работало истории.– М., 1975.
12. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.
13. Рейс М.И. Теоретические и методологические вопросы истории.– М., 1961.
14. Румянцева М.Ф. Теория истории.– М., 2002.
15. Саидкулов Т.С. У рта Осиётарихининг тарих навислипщан лавхазар. – Т.: Ўқитувчи. 1993.
16. Саъдиев А. XIX асрдаТуркистонда тарих фани.– Т.: Ўздавнашр. 1960.
17. Симон К.Р. Иегория иностранной библиофафии.– М.. 1963.
18. Тош Д. Стремление к истине: Как овладеть мастерством историка. Пер. с англ.– М., 2000.

## 10-MAVZU: ISHNI YOZISHGA ILMIY-USLUBIY YONDASHUV

Reja

1. BMI yozishning ilmiy metodikasi
2. Ilmiylik prinsipi
3. Tarixiylik prinsipi

**Darsning maqsadi:** Talabalarda bitiruv malakaviy ish yozishda ilmiy uslubiy jihatdan to'g'ri yondashishga doir bilim va ko'nikmalar xosil qilishni ko'zda tutadi.

**E'tibor bering :** Ilmiy tadqiqot har qanday sharoitda xolislikni, u yoki bu hukmron mafkura tazyiqlarisiz ish yuritishni talab qiladi. Tarix fani bo`yicha ilmiy tadqiqotni amalga oshirayotgan tadqiqotchi oldida murakkab va ayni paytda qiziqarli vazifalarni bajarish mas`uliyati turadi. Murakkabligiga sabablar qatorida o`tmishni, ma`lum tarixiy manbalar orqali, sinchkovlik bilan o`rganish, o`rganilayotgan davrdagi ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy, harbiy-siyosiy, madaniy ahvoldan xabardor bo`lish, yig`ilgan manbalarni qiyosiy tahlil qilish va shular asosida voqea-hodisalarga, ayrim hollarda, munozarali muammolarga xolisona baho berishdek vazifalarni keltirish mumkin. Tarixni o`rganishdagi qiziqarli va mas`uliyatli tomoniga kelsak, har qanday tarixiy ilmiy tadqiqotga qo`l urgan izlanuvchi uchun o`tmishni o`rganish va bu jarayonga xolisona yondashish, ma`lum bir xulosalarga ega bo`lishi muhim ahamiyat kasb etadi. Ammo ana shu xolislik, tarixiy dalillar, voqea-hodisalarni ob`ektiv, o`rab-chirmamasdan, mafkuraviy tazyiqlardan xoli yoritishda tarixchi ma`lum bir tamoyillarga e`tibor qaratishi lozim.

Ilmiy ishni yozishga kirishgan tadqiqotchi uchun eng avvalo **ilmiylik** uslubiga rioya qilish darkor. Tarix fanida ilmiylik uslubi nimalarni o`z ichiga oladi? **Birinchidan,** tadqiqot jarayonida yig`ilgan dalillar, voqea-hodisalarga taalluqli materiallar, manbalar, tarixiy shaxslar faoliyatiga oid hujjatlarni tarixiy nuqtai nazardan, ob`ektiv o`rganish, hech qanday o`zboshimchaliklarsiz, qo`shimchalarsiz, tarix "tarozisi"ga solish va bularga shaxsiy munosabat, ehtiroslardan xoli tarzda ilmiy baho bera olish kerak bo`ladi. **Ikkinchidan,** tarix fani bo`yicha olib borilayotgan tadqiqotlarda voqea-hodisalarni "sanash", shaxslarning tarixda tutgan o`rnini qayd etish bilangina cheklanmaslik kerak. Shu voqea-hodisalar sababi va oqibati, shaxslarning ma`lum bir tarixiy davrdagi tutgan o`rni bo`yicha nazariy mushohadalarni ilgari surish, tarixiy jarayonlar hamda shaxslar faoliyatidagi ijobiy, salbiy oqibatlarga ilmiy baho beriladi. Bu o`z navbatida bugungi kun va kelajak uchun muhim ahamiyatga ega bo`lib, tarixiy

voqea-hodisalar bo`yicha chuqur mulohaza yuritishga hamda tegishli saboqlar chiqarishga undaydi.

Tarix fanidagi ilmiy tadqiqot yo`nalishida **tarixiylik** uslubi ham katta ahamiyatga ega. Tarixiylik tadqiqotchidan dalillarni, o`z davrida ro`y bergan voqea-hodisalarni tahlil qila bilish, ya`ni ularning vujudga kelish sabab va bahonalarini, bundagi tarixiy shart-sharoitni, ob`ektiv va sub`ektiv holatlarni tarixiylik bilan bog`lab o`rganishni taqozo etadi.

**Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *"Aqliy hujum"," O'z-o'zini nazorat", "Klaster", "Birgalikda o'rganamiz", "O'ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing"*

**Savollar.**

1. Metodika nima?
2. Imiy uslubiy yondashuv deganda nimani tushunasiz?
3. Tadqiqotchi etikasi haqida ma'lumot being.
4. Xolislik prinsipi haqida ma'lumot bering.
5. Tarixiylik prinsipi deganda nimani tushunasiz?

**Tayanch iboralar:** xronos, tarixiy xronologiya, etika, biz, prinsip, metodika, snoska, iqtibos, intelektual mulkdan foydalanish madaniyati.

**Adabiyotlar**


1. Саидбобоев З. Мутахассисликка кирнш. Ўкув қўллаима. – Т,, 2006.
2. Ардашев Н.Н. Дипломатика. -., 1908.
3. Ахмедов Б. А. Ўзбекистан тарихи манбалари.-Т.: Ўкитувчи. 2001.
4. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
5. Исмоилов М. Ҳужжатшунослик ва Марказий Осиё дипломатикаси. (ўқув кўлланма) - Т.: "Академнашр", 2010. - 64 б.
6. Как писать курсовую и дипломную работу. – М., 1968.
7. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
8. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров: Человек-текст-семиосферз-история. – М., 1996.

9. Магистрлик диссертаиияси хақида методик кўрсатма. Тузувчилар: академик Мамадолимов А.Т., ф-м. ф. и. Турсунов И.Т. – Т., 2000.
10. Нормативные материалы по оформлению диссертации и автореферата. Методические указания. - Т., ВАК РУз. 2003.
11. Обичкин О.Г. Дипломная работало истории.– М., 1975.
12. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.
13. Рейс М.И. Теоретические и методологические вопросы истории.– М., 1961.
14. Румянцева М.Ф. Теория истории.– М., 2002.
15. Саидкулов Т.С. У рта Осиётарихининг тарих навислипщан лавхазар. – Т.: Ўқитувчи. 1993.
16. Саъдиев А. XIX асрдаТуркистонда тарих фани.– Т.: Ўздавнашр. 1960.
17. Симон К.Р. Иегория иностранной библиофафии.– М.. 1963.
18. Тош Д. Стремление к истине: Как овладеть мастерством историка. Пер. с англ.– М., 2000.

## 11-MAVZU: BITIRUV ISHIGA TAYYORGARLIK KO'RISH VA HIMOYA QILISH

Reja

1. BMIning dastlabki himoyasiga qo'yilgan talablar
2. BMIning rasmiylashtirishga qo'yiladigan talablar
3. BMIning himoya qilishning tartib va qoidalari

**Darsning maqsadi:** Talabalarda bitiruv malakaviy ishini himoya qilishni tartib, qoida talablari xususida yangi bilim va ko'nikmalar xosil qilishni ko'zda tutadi.

**E'tibor bering :** Oliy ta`lim tizimi o`quv rejasida ko`rsatilgan ilmiy tadqiqot ishlarining so`nggi bosqichida bitiruv malakaviy ishi yozish ko`zda tutilgan. Tarixiy tadqiqot ishlarining referat, kurs ishlari bosqichlaridan keyin 4-bosqich yakunida bitiruv malakaviy ishini tayyorlash, bu talabalik yillarida ilmiy tadqiqot olib borish usullarini o`rgangani, Vatanimiz tarixidagi ijtimoiy-siyosiy, iqtisodiy,

madaniy jarayonlarni va jah on tarixiga oid fanlarni, maxsus kurslarni to`laqonli o`zlashtirgani hamda tegishli fanlar bo`yicha amaliy, pedagogik mashg`ulotlarni to`la o`tgandan keyin amalga oshiriladi. Bitiruv malakaviy ishi yozishda qo`yiladigan asosiy talablar: talaba tomonidan yoziladigan bitiruv malakaviy ishi o`z xususiyatiga ko`ra, bitiruvchining yillar davomida olgan nazariy-amaliy bilimlarini umumlashmasi, xususan tarixiy tadqiqotlarga oid olgan bilimlari asosida mustaqil yondasha olishi, ya`ni tanlagan ilmiy tadqiqoti mavzusini yoritishda tarixiylik, davriylik talablariga, tarixiy voqealarni xolisona talqin qila olish qobiliyatini ko`rsata olishi kerak.

Bitiruv malakaviy ishi orqali talaba tanlagan mavzusini yoritishda tarixiy voqealar, sanalar, tarixiy shaxslar va hozirgi davrning dolzarb muammolarini tutgan o`rniga ko`ra xolisona, har qanday mafkuralar ta`siridan xoli tarzda yondasha bilishini, tarixiy jihatdan masalani qiyosiy tahlil qila olishi, tarixiy voqealarga tanqidiy munosabatda bo`la olishini isbotlay olishi lozim. Bitiruv malakaviy ishi mustaqil olib borilgan ilmiy tadqiqot natijasi bo`lib, unda talaba tarix fanining umumiy va aniq masalalarini erkin ajrata olishi, mavzusiga oid yozma manbalarni, tarixiy adabiyotlar, arxiv manbalarini tanlay olish va qiyosiy tahlil qilish, shu paytga qadar olib borilgan ilmiy tadqiqot ishlarini tanqidiy o`rganish, mustaqil mushohada asosida o`z ilmiy ishini oxiriga etkazish imkoniyatiga ega bo`lishi kerak.

Bitiruv malakaviy ishida talabaning yuqori darajada nazariy-amaliy bilimlarni egallagani, xususan tarix fani bo`yicha olib borayotgan ilmiy tadqiqoti mavzusini yoritishda tarixiy dalillar, voqealarni asosli, ma`lum bir manbalarga suyangan holda, xolisona, mustaqillik mushohadasiga tayangan holda olib bora olishini ko`rsatishi zarur.Bitiruv malakaviy ishi mavzulari tegishli kafedra professor-o`qituvchilari tomonidan, kafedradagi mutaxassislar malakaviy yo`nalishini ham hisobga olgan holda ishlab chiqiladi va bu **“Mavzular jamg`armasi”** kamida uch yillik bitiruvchilar sonidan kelib chiqishi kerak. Bitiruv malakaviy ishi mavzulari tegishli tarzda kafedra majlisi, fakul’tet va oliy o`quv yurti ilmiy kengashlarida muhokama qilinib, mavjud talabalar soniga muvofiqlashtirib tasdiqlanadi.

Tarixiy **“Mavzular jamg`armasi”** dolzarb, talabani mustaqil ilmiy tadqiqot olib borishga undaydigan, talaba tanlagan ixtisoslik bo`yicha ilmiy yoki amaliy masalalarni qamrab olgan bo`lishi kerak. Bitiruvchi talaba **“Mavzular jamg`armasi”**dan ilmiy rahbari bilan maslahatlashgan holda o`z ilmiy tadqiqoti uchun mavzu tanlaydi. Bitiruv malakaviy ishi rejasi va uning yoritilishi, xususan uning ilmiy-amaliy darajasi ta`lim standart (me`yor, andoza)lariga javob berishi shart. Ushbu ilmiy tadqiqotni bajarilishi talaba tomonidan mustaqil tarzda ilmiy izlanish olib borish, tarixiy yo`nalishdagi muammolar bo`yicha hali echimini kutayotgan masalalarni ko`ra bilishi, tahlil qila olishi, tarixiy tahlil asosida solishtira olishini hamda ularning echimida olayotgan ixtisosligi bo`yicha faoliyat ko`rsata olishi haqida ma`lum bir dalolat berishi lozim. Bitiruv malakaviy ishining barcha talablarga javob berishi amalda talabaning oladigan ixtisosligi bo`yicha

chuqur ilmiy–nazariy tayyorgarlikka ega ekanligini namoyon etishi zarur. Buning uchun talaba bitiruv malakaviy ishida ilmiy tadqiqot olib borish borasida o`z ko`nikmalarini namoyish eta olishi kerak. Bitiruv malakaviy ishining mazmuni mavzusidan kelib chiqib, albatta, bitiruvchining salohiyatiga, mavzu bo`yicha adabiyot va manbalarning mavjudligiga ham bog`liq bo`ladi. Bitiruv malakaviy ishida mavzu bilan bog`liq nazariy jihatlar, muammolar va ularning echimi tuzilgan reja va uning echimidagi ilmiy izlanishlariga asoslanadi. Bitiruv malakaviy ishi bo`yicha ilmiy tadqiqot izlanuvchisi davlat attestatsiya hay`atiga (*ilmiy rahbarining yozma xulosasi bilan – mualliflar*) bir nusxa o`z ishini topshiradi. Bitiruv malakaviy ishida bittadan tashqi va ichki taqriz bo`lishi tavsiya etiladi.

**Qo‘llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *“Aqliy hujum”,” O‘z-o‘zini nazorat”, “Klaster”, “Birgalikda o’rganamiz”, “O’ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing”*

## Savollar.

1. BMIning rasmiylashtirilishining tartiblari va qoidalari haqida ma’lumot bering?
2. BMI nechta so’zdan iborat bo’lish kerak?
3. Intelektual mulk nima?
4. BMIning rejasiga qo’yiladigan talablar nimalardan iborat?
5. BMI himoyasini tashkillashtirish tartib va qoidalari haqida ma’lumot bering.

**Tayanch iboralar: BMI**, reja, bob, paragraf, xulosa, kirish, dolzarblik, ilmiy yangilik, predmet, vazifa, obyekt, o’zganilganlik darajasi.

## Adabiyotlar


1. Саидбобоев 3. Мутахассисликка кирнш. Ўкув қўллаима. – Т,, 2006.
2. Ардашев Н.Н. Дипломатика. -., 1908.
3. Ахмедов Б. А. Ўзбекистан тарихи манбалари.-Т.: Ўкитувчи. 2001.
4. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
5. Исмоилов М. Ҳужжатшунослик ва Марказий Осиё дипломатикаси. (ўқув қўлланма) - Т.: “Академнашр”, 2010. - 64 б.
6. Как писать курсовую и дипломную работу. – М., 1968.

7. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
8. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров: Человек-текст-семиосферз-история. – М., 1996.
9. Магистрлик диссертаиияси ҳақида методик кўрсатма. Тузувчилар: академик Мамадолимов А.Т., ф-м. ф. и. Турсунов И.Т. – Т., 2000.
10. Нормативные материалы по оформлению диссертации и автореферата. Методические указания. - Т., ВАК РУз. 2003.
11. Обичкин О.Г. Дипломная работало истории.– М., 1975.
12. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.
13. Рейс М.И. Теоретические и методологические вопросы истории.– М., 1961.
14. Румянцева М.Ф. Теория истории.– М., 2002.
15. Саидкулов Т.С. У рта Осиётарихининг тарих навислипщан лавхазар. – Т.: Ўқитувчи. 1993.
16. Саъдиев А. XIX асрдаТуркистонда тарих фани.– Т.: Ўздавнашр. 1960.
17. Симон К.Р. Иегория иностранной библиофафии.– М.. 1963.
18. Тош Д. Стремление к истине: Как овладеть мастерством историка. Пер. с англ.– М., 2000.

## 12-MAVZU: BIBLIOGRAFIYANING ASOSIY TURLARI

Reja

1. Bibliografiya tushunchasi
2. Alfavitli bibliografiya
3. Raqamli bibliografiya

**Darsning maqsadi:** Talabalarda bibliografiya va uning asosiy turlari haqida yangi bilim va ko'nikmalar xosil qilishni ko'zda tutadi.

**E'tibor bering :** Tadqiqotchi uchun bibliografiya ustida ishlash jarayoni mavzu tanlanayotgan davrdayoq boshlanadi. Talaba tanlagan tadqiqot mavzusi qay darajada adabiyot va manbalar bilan ta`minlanganligini aniqlashga kirishadi. Bu

jarayon uzoq davom etadi. Chunki tadqiqot yoritishdan avval boshlangan bu ish keyinchalik, ya`ni mavzuni yoritish jarayonida ham davom etaveradi. Hech bir tadqiqotchi tanlagan mavzusini yoritishga kirishmasdan avval hamma adabiyot va manbalarni yig`ib bo`ldim deya olmaydi. Mavzuni yoritishga kirishgan tadqiqotchi – talaba o`z ilmiy ishining har bir bo`g`ini, paragrafida yana qo`shimcha adabiyotlar, manbalar ustida ishlash zarurligiga ishonchi komil bo`lib boradi. Agar tadqiqotchi o`z mavzusini to`la yoritgunga qadar ham manba va adabiyotlar ustida ish olib boraveradi, deyilsa mubolag`a bo`lmaydi.

Mavzuga oid bibliografiya tuzishda chop etilgan kitoblardagi foydalangan adabiyotlar ro`yxati, ilmiy tadqiqotlarda keltirilgan iqtiboslar, maqolalar, ilmiy to`plamlardagi adabiyotlar ham muhim ahamiyatga ega.

Bibliografiya tuzishda O`zbekiston Respublikasi davlat Kitob palatasi tomonidan chiqarilgan qo`llanmalar ham rol' o`ynaydi. Ushbu qo`llanmalarda respublikada chiqqan adabiyotlar va maqolalar ko`rsatilgan. Shuningdek, "O`zbe-kiston SSR kitoblarining yilnomasi" ko`rsatkichining ko`plab jildlarida sovet hokimiyati yillarida chop eilgan kitoblar nomi qayd etilgan. Bundan tashqari, O`zbekiston tarixiga oid maxsus bibliografik qo`llanmalar ham mavjud. Xususan, tarixning barcha asosiy muammolari yuzasidan tavsiya etiladigan tarixiy adabiyotlarning bibliografik ro`yxatlari e`lon qilingan. Bularni kutubxonalarning bibliografiya bo`limlariga murojaat qilib topish mumkin.

**Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *"Aqliy hujum"," O'z-o'zini nazorat", "Klaster", "Birgalikda o'rganamiz", "O'ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing"*

**Savollar.**

1. Bibliografiya so'zining lug'aviy ma'nosi nima?
2. Bibliografiya deganda nimani tushunasiz?
3. Adabiyotlar ro'yhati haqida ma'lumot bering.
4. Alfavitli biblografiya haqida nimalarni bilasiz?
5. Raqamli bibliografiya haqida ma'lumot bering.

**Tayanch iboralar:** biblios, graphos, alfavitli, raqamli, mantiqiy.

**Adabiyotlar**

1. Саидбобоев З. Мутахассисликка кирнш. Ўкув қўллаима. – Т,, 2006.
2. Ардашев Н.Н. Дипломатика. -., 1908.
3. Ахмедов Б. А. Ўзбекистан тарихи манбалари.-Т.: Ўкитувчи. 2001.

4. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
5. Исмоилов М. Ҳужжатшунослик ва Марказий Осиё дипломатикаси. (ўқув қўлланма) - Т.: “Академнашр”, 2010. - 64 б.
6. Как писать курсовую и дипломную работу. – М., 1968.
7. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
8. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров: Человек-текст-семиосферз-история. – М., 1996.
9. Магистрлик диссертаиияси ҳақида методик кўрсатма. Тузувчилар: академик Мамадолимов А.Т., ф-м. ф. и. Турсунов И.Т. – Т., 2000.
10. Нормативные материалы по оформлению диссертации и автореферата. Методические указания. - Т., ВАК РУз. 2003.
11. Обичкин О.Г. Дипломная работало истории.– М., 1975.
12. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.
13. Рейс М.И. Теоретические и методологические вопросы истории.– М., 1961.
14. Румянцева М.Ф. Теория истории.– М., 2002.
15. Саидкулов Т.С. У рта Осиётарихининг тарих навислипщан лавхазар. – Т.: Ўқитувчи. 1993.
16. Саъдиев А. XIX асрдаТуркистонда тарих фани.– Т.: Ўздавнашр. 1960.
17. Симон К.Р. Иегория иностранной библиофафии.– М.. 1963.
18. Тош Д. Стремление к истине: Как овладеть мастерством историка. Пер. с англ.– М., 2000.

## 13-MAVZU: TARIXIY BIBLIOGRAFIYANING YIRIK MARKALARI

Reja

1. Tarixiy bibliografiya tushunchasi
2. Tarixshunoslik faning mazmun mohiyati

3. tarixiy bibliografiyaning o'rnanish ob'yekti

**Darsning maqsadi:** Talabalarda tarixiy bibliografiya va tarixshunoslik haqida yangi bilim va ko'nikmalar xosil qilishni ko'zda tutadi.

**E'tibor bering :** Tarixiy bibliografiya tuzayotgan tadqiqotchi O`zbekistonda chiqayotgan "O`zbekiston tarixi", "Ijtimoiy fikr. Inson huquqlari" kabi jurnallarni ham ko`rib chiqsa foydadan xoli bo`lmaydi. Chunki yuqorida nomi qayd etilgan jurnallardagi ham ilmiy maqolalar Vatanimiz, jahon tarixiga oid tegishli mavzularni yoritishda yordam berishi mumkin. Bundan tashqari tadqiqotchi-talaba, o`z mavzusiga oid bibliografiya tuzishda nashriyotlarning yillik rejalari bo`yicha chop etilgan risolalar ro`yxati bilan kitob do`konlari orqali ham tanishishi mumkin.

Umuman olganda, yuqorida qayd etib o`tilgan asosiy bibliografiya tadqiqotchi-talabaga tanlagan mavzusi bo`yicha adabiyotlar ro`yxatini tuzib, ularni tadqiqot rejasiga moslab, ma`lum tizimga ajratib o`rganib chiqishda katta yordam beradi. Ayni paytda, adabiyotlar va manbalarni o`rganishni mustaqillik davrida e`lon qilingan tarixiy asarlar va manbalardan boshlash maqsadga muvofiq. Chunki mustaqillik yillarida chop etilgan ilmiy adabiyotlar o`zining mafkuraviy tazyiqlardan xoli yozilgani, tarixni yoritishga xolisona yondashilgani bilan ajralib turadi va shundan kelib chiqqan holda tarixiy voqea va hodisalarni, dalillarni to`g`ri baholashga undaydi. O`z navbatida boshqa davrlarda chop etilgan ilmiy adabiyotlar ham o`z qadr-qimmatiga ega. Ammo bu adabiyotlarga ma`lum darajada tanqidiy yondashish foydadan xoli bo`lmaydi.

Tarixiy bibliografiyani tuzish kutubxonalardagi katologlar shaklida bo`lgani maqsadga muvofiq. Bu shakl shunisi bilan ahamiyatga molikki, kartochkadan amaliy va nazariy yo`nalishini klassifikatsiya qilish, turli bo`g`inlarda foydalanish va hatto ilmiy ishning kirish, boblari, xulosasida ham foydalanish mumkin bo`ladi.

**Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *"Aqliy hujum"," O'z-o'zini nazorat", "Klaster", "Birgalikda o'rganamiz", "O'ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing"*

**Savollar.**

1. Tarixiy bibliografiya so'zining lug'aviy ma'nosi nima?
2. Tarixiy bibliografiya deganda nimani tushunasiz?
3. Adabiyotlar ro'yhati haqida ma'lumot bering.
4. Alfavitli biblografiya haqida nimalarni bilasiz?
5. Raqamli bibliografiya haqida ma'lumot bering.

**Tayanch iboralar:** biblios, graphos, alfavitli, raqamli, mantiqiy.

**Adabiyotlar**


19. Саидбобоев З. Мутахассисликка кирнш. Ўкув қўллаима. – Т,, 2006.
20. Ардашев Н.Н. Дипломатика. -., 1908.
21. Ахмедов Б. А. Ўзбекистан тарихи манбалари.-Т.: Ўкитувчи. 2001.
22. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
23. Исмоилов М. Ҳужжатшунослик ва Марказий Осиё дипломатикаси. (ўқув қўлланма) - Т.: "Академнашр", 2010. - 64 б.
24. Как писать курсовую и дипломную работу. – М., 1968.
25. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
26. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров: Человек-текст-семиосферз-история. – М., 1996.
27. Магистрлик диссертаиияси ҳақида методик кўрсатма. Тузувчилар: академик Мамадолимов А.Т., ф-м. ф. и. Турсунов И.Т. – Т., 2000.
28. Нормативные материалы по оформлению диссертации и автореферата. Методические указания. - Т., ВАК РУз. 2003.
29. Обичкин О.Г. Дипломная работало истории.– М., 1975.
30. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.
31. Рейс М.И. Теоретические и методологические вопросы истории.– М., 1961.
32. Румянцева М.Ф. Теория истории.– М., 2002.
33. Саидкулов Т.С. У рта Осиётарихининг тарих навислипщан лавхазар. – Т.: Ўқитувчи. 1993.
34. Саъдиев А. XIX асрдаТуркистонда тарих фани.– Т.: Ўздавнашр. 1960.
35. Симон К.Р. Иегория иностранной библиофафии.– М.. 1963.
36. Тош Д. Стремление к истине: Как овладеть мастерством историка. Пер. с англ.– М., 2000.

## 14-MAVZU: MUHIM TARIXIY BIBLIOGRAFIYALAR.

Reja

1. Tarixiy bibliografiyalar tahlili
2. Bibliografyaning turlari
3. Muhim tarixiy adabiyot tahlili

**Darsning maqsadi:** Talabalarda muhum tarixiy bibliografiyalar haqida yangi bilim va ko'nikmalar xosil qilishni ko'zda tutadi.

**E'tibor bering:** Muhim tarixiy bibliografiya tuzishda O`zbekiston Respublikasi davlat Kitob palatasi tomonidan chiqarilgan qo`llanmalar ham rol' o`ynaydi. Ushbu qo`llanmalarda respublikada chiqqan adabiyotlar va maqolalar ko`rsatilgan. Shuningdek, "O`zbekiston SSR kitoblarining yilnomasi" ko`rsatkichining ko`plab jildlarida sovet hokimiyati yillarida chop eilgan kitoblar nomi qayd etilgan. Bundan tashqari, O`zbekiston tarixiga oid maxsus bibliografik qo`llanmalar ham mavjud. Xususan, tarixning barcha asosiy muammolari yuzasidan tavsiya etiladigan tarixiy adabiyotlarning bibliografik ro`yxatlari e`lon qilingan. Bularni kutubxonalarning bibliografiya bo`limlariga murojaat qilib topish mumkin.

Muhim tarixiy bibliografiya tuzishda tadqiqotchilar uchun Alisher Navoiy nomidagi O`zbekiston Milliy kutubxonasi tomonidan O`zbekistonning qadimgi zamondan boshlab, XX asr 60-yillari oxirigacha bo`lgan tarixi bo`yicha "История Узбекистана. Ч. I, II. Указатель Советской литературы" (*tegishli qismlari 1967, 1969 yy. Toshkentda nashr etilgan – mualliflar*) kitobi muhim ahamiyatga ega. Umuman olganda, 1953 yildan boshlab, O`zbekistonda chop etilgan adabiyotlarning yillik bibliografik ko`rsatkichlari e`lon qilina boshlagan. Shuningdek, "O`zbekistonda ijtimoiy fanlar" jurnalida O`zbekiston tarixi bo`yicha chiqqan adabiyotlarning yillik ro`yxati e`lon qilib boriladi.

Muhim tarixiy bibliografiya tuzayotgan tadqiqotchi O`zbekistonda chiqayotgan "O`zbekiston tarixi", "Ijtimoiy fikr. Inson huquqlari" kabi jurnallarni ham ko`rib chiqsa foydadan xoli bo`lmaydi. Chunki yuqorida nomi qayd etilgan jurnallardagi ham ilmiy maqolalar Vatanimiz, jahon tarixiga oid tegishli mavzularni yoritishda yordam berishi mumkin. Bundan tashqari tadqiqotchi-talaba, o`z mavzusiga oid bibliografiya tuzishda nashriyotlarning yillik rejalari bo`yicha chop etilgan risolalar ro`yxati bilan kitob do`konlari orqali ham tanishishi mumkin.

**Qo‘llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *“Aqliy hujum”,” O‘z-o‘zini nazorat”, “Klaster”, “Birgalikda o’rganamiz”, “O’ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing”*

**Savollar.**

1. Muhim tarixiy bibliografiya so’zining lug’aviy ma’nosi nima?
2. Muhim tarixiy bibliografiya deganda nimani tushunasiz?
3. Adabiyotlar ro’yhati haqida ma’lumot bering.
4. Alfavitli biblografiya haqida nimalarni bilasiz?
5. Raqamli bibliografiya haqida ma’lumot bering.

**Tayanch iboralar:** biblios, graphos, alfavitli, raqamli, mantiqiy.

**Adabiyotlar**


1. Саидбобоев З. Мутахассисликка кирнш. Ўкув қўллаима. – Т,, 2006.
2. Ардашев Н.Н. Дипломатика. -., 1908.
3. Ахмедов Б. А. Ўзбекистан тарихи манбалари.-Т.: Ўкитувчи. 2001.
4. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
5. Исмоилов М. Ҳужжатшунослик ва Марказий Осиё дипломатикаси. (ўқув қўлланма) - Т.: “Академнашр”, 2010. - 64 б.
6. Как писать курсовую и дипломную работу. – М., 1968.
7. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
8. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров: Человек-текст-семиосферз-история. – М., 1996.
9. Магистрлик диссертаииями хақида методик кўрсатма. Тузувчилар: академик Мамадолимов А.Т., ф-м. ф. и. Турсунов И.Т. – Т., 2000.
10. Нормативные материалы по оформлению диссертации и автореферата. Методические указания. - Т., ВАК РУз. 2003.
11. Обичкин О.Г. Дипломная работало истории.– М., 1975.
12. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.
13. Рейс М.И. Теоретические и методологические вопросы истории.– М., 1961.

14. Румянцева М.Ф. Теория истории.– М., 2002.
15. Саидкулов Т.С. У рта Осиётарихининг тарих навислипщан лавхазар. – Т.: Ўқитувчи. 1993.
16. Саъдиев А. XIX асрдаТуркистонда тарих фани.– Т.: Ўздавнашр. 1960.
17. Симон К.Р. Иегория иностранной библиофафии.– М.. 1963.
18. Тош Д. Стремление к истине: Как овладеть мастерством историка. Пер. с англ.– М., 2000.

## 15-MAVZU: ADABIYOTLAR RO'YXATINI TO'G'RI TO'LDIRISH

Reja

1. Adabiyotlar ro'yhati tushunchasi
2. Adabiyotlar ro'yhatini shakillantirilishi tartiblari
3. Adabiyotlar ro'yhatini shakillantirishga qo'yiladigan talablar

**Darsning maqsadi:** Talabalarda adabiyotlar ro'uhatini to'g'ri to'lsirish va shakillantish haqida yangi bilim va ko'nikmalar xosil qilishni ko'zda tutadi.

**E'tibor bering :** Mavzu bo`yicha adabiyotlarni to`plash, ayrim hollarda, qo`lyozma manbalariga, arxiv manbalariga murojaat qilish, ma`lum darajada mavzu xronologiyasi bilan ham belgilanadi. Masalan, kurs ishi mavzusi XIX asr oxiri – XX asr boshlarida (*tarixiy davrlar ko`rsatkichi bo`yicha 13- ilovaga qarang - mualliflar*) Turkiston va Rossiya xalqlari o`rtasidagi ijtimoiy–siyosiy, iqtisodiy munosabatlar bilan bog`liq bo`lsa, bu mavzu bo`yicha ilmiy tarixiy adabiyotlar mustaqillikkacha va istiqlol yillarida ko`plab chop etilganini ta`kidlash mumkin. Ammo ayni paytda tarixiy adabiyotlarni to`plash va ularni tahlil qilib, qayta ishlashdan tashqari, shu davrga oid davriy matbuot materiallari (*o`zbek va rus tillarida Turkistonda, rus tilida Rossiyada chop etilgan gazeta va jurnallar – mualliflar*), arxiv manbalarini ham to`plash va tizimga solib foydalanish kurs ishi ahamiyatini, ya`ni hali ilmiy iste`molga kiritilmagan manbalar bilan boyitilganligini ko`rsatadi. Ayni paytda kurs ishi mavzusi eng yangi tarix bilan bog`liq bo`lsa, unda tarixiy adabiyotlar xilma–xilligi nisbatan oz bo`lishi tabiiy va shundan kelib chiqib davriy matbuot materiallari, internet materiallariga murojaat qilish mumkin. Demak, kurs ishi mavzusini yoritishda mavjud tarixiy adabiyotlardan, qo`lyozma va arxiv manbalaridan, davriy matbuot materiallaridan tashqari internet materiallaridan ham foydalanish katta ahamiyat kasb etadi. Chunki internet materiallari orqali kurs ishi mavzusiga oid respublikamizda chop etilgan tarixiy adabiyotlar bilan birga xorijda bu mavzu yoritilishi, amalga oshiri-

layotgan tadqiqot mavzusi yoki unga yaqin qanday ilmiy izlanishlar yoki borilayotgani to`g`risida ma`lumotlarni ham topish mumkin. Mavzu bo`yicha adabiyotlar, manbalar to`plashga kirishgan talaba o`zi uchun alohida papka tutishi va kutubxonalarda foydalanish uchun maxsus kartochka tayyorlab olishi maqsadga muvofiq. Kartochka namunasi quyidagi tarzda tayyorlanishi mumkin

**Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *"Aqliy hujum"," O'z-o'zini nazorat", "Klaster", "Birgalikda o'rganamiz", "O'ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing"*

**Savollar.**

1. Adabiyotlar ro'yhati deganda nimani tushunasiz?
2. Adabiyotlar ro'yhati qanday shakillantiriladi?
3. Internet manbaalaridan tadqiqotda qanday foydalish mumkin?
4. Adabiyotlar ro'yhati tadqiqotning qayerida beriladi?
5. Adabiyotlar ro'yhatining qismlarga ajratishdan ko'zlangan maqsad nima?

**Tayanch iboralar:** Internet, raxbariy, monografiyalar, gazetalar, jurnallar, dissertatsiyalar,manbalar, xristomatiyalar, arxiv hujjatlari.

**Adabiyotlar**


1. Саидбобоев З. Мутахассисликка кирнш. Ўкув қўллаима. – Т,, 2006.
2. Ардашев Н.Н. Дипломатика. -., 1908.
3. Ахмедов Б. А. Ўзбекистан тарихи манбалари.-Т.: Ўкитувчи. 2001.
4. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
5. Исмоилов М. Ҳужжатшунослик ва Марказий Осиё дипломатикаси. (ўқув қўлланма) - Т.: "Академнашр", 2010. - 64 б.
6. Как писать курсовую и дипломную работу. – М., 1968.
7. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
8. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров: Человек-текст-семиосферз-история. – М., 1996.
9. Магистрлик диссертаиияси хақида методик кўрсатма. Тузувчилар: академик Мамадолимов А.Т., ф-м. ф. и. Турсунов И.Т. – Т., 2000.
10. Нормативные материалы по оформлению диссертации и автореферата. Методические указания. - Т., ВАК РУз. 2003.

11. Обичкин О.Г. Дипломная работало истории.– М., 1975.
12. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.
13. Рейс М.И. Теоретические и методологические вопросы истории.– М., 1961.
14. Румянцева М.Ф. Теория истории.– М., 2002.
15. Саидкулов Т.С. У рта Осиётарихининг тарих навислипщан лавхазар. – Т.: Ўқитувчи. 1993.
16. Саъдиев А. XIX асрдаТуркистонда тарих фани.– Т.: Ўздавнашр. 1960.
17. Симон К.Р. Иегория иностранной библиофафии.– М.. 1963.
18. Тош Д. Стремление к истине: Как овладеть мастерством историка. Пер. с англ.– М., 2000.

## 16-MAVZU: MALAKAVIY ISH MAVZUSI DOIRASIDA MANBA VA ADABIYOTLARNI QIDIRISH VA TAHLIL QILISH USLUBIYATI

Reja

1. Manba va adabiyotlarni qidirish asoslari
2. Manba va adabiyotlarni qayta ishlash tushunchasi
3. Manba va adabiyotlarni kerakli o'rinlarda foydalanish metodikalari

**Darsning maqsadi:** Talabalarda malakaviy ish mavzusi doirasida manba va adabiyotlarni qidirish va tahlil qilish uslubiyati haqida yangi bilim va ko'nikmalar xosil qilishni ko'zda tutadi.

**E'tibor bering :** Talaba tomonidan tanlangan bitiruv malakaviy ishi mavzusi va unga ilmiy rahbar biriktirilishi to`g`risida rektor buyrug`i chiqqandan keyin bevosita ilmiy tadqiqot ustida ishlash, ya`ni material, manbalar to`plash jarayoni boshlanadi. Bitiruv malakaviy ishini muvaffaqiyatli yakunlashda talabaning yillar davomida olgan nazariy-uslubiy bilimlari, mustaqil ilmiy tadqiqot olib borish ko`nikmasi katta ahamiyatga ega.

Bitiruv malakaviy ishini yozishga kirishish uchun eng asosiy vazifalardan biri mavzuga oid umumiy va maxsus adabiyotlarni, ilmiy tadqiqot ishlari, arxiv va qo`lyozma manbalarni etarli darajada yig`ish va ularni qayta ishlab chiqish kerak. Talaba tadqiqot uchun yig`ilgan adabiyotlar va manbalarni o`rganish asosida o`zi

tomonidan bajariladigan bitiruv malakaviy ishi mavzusini yoritish bo`yicha ma`lum bir tasavvurga ega bo`ladi. Yig`ilgan materiallarning qiyosiy tahlili natijasi bu ilmiy tasavvurga ma`lum bir aniqlik kiritish zaruriyatini keltirib chiqaradi. Bitiruv malakaviy ishiga oid materiallarning talaba tomonidan yaxshi o`zlashtirilishi, qayta ishlanishi, oxir-oqibatda ilmiy tadqiqotni muvaffaqiyatli yozishga zamin yaratadi.

Dastlabki vazifalardan biri, ilmiy rahbari bilan maslahatlashgan holda, tanlagan mavzusiga yaqin ilmiy tadqiqotlar, tarixiy adabiyotlar mavjudligi yoki mavjud emasligini aniqlash hisoblanadi. Buning uchun oliy ta`lim muassasasidagi axborot resurs markazi (ARM) va boshqa kutubxonalardagi ilmiy tadqiqot ishlari va adabiyotlar bilan tanishish, kerakli joylardan, xususan mavzuni yoritish, ko`tarilayotgan muammo echimida muhim deb hisoblangan tarixiy sanalar, voqealarga oid materiallardan sitatalarni yig`ish, rejada ko`tariladigan masalalarni, muammolarni tasdiqlovchi va ayni paytda inkor qiluvchi, munozarali fikr-mulohazalarni yig`ish hamda ularni davriylik, tarixiylik nuqtai nazaridan qiyosiy tahlil asosida baholash zarur. Mavzuga oid adabiyotlar, ilmiy tadqiqotlardan olingan ko`chirmalar turli xilda bo`lib, ularni klassifikatsiya qilish kerak. Xususan, umumiy adabiyotlar, maxsus adabiyotlar, hujjatlar to`plami, tarixiy ilmiy tadqiqotlar, tarixiy xotiralardan keltiriladigan materiallar, o`z xususiyatiga ko`ra turli darajada baholanadi. Adabiyotlardan olinadigan materiallarni qayta ishlash jarayonida mavzuning kirish va asosiy qismlari bo`yicha ajratish, guruhlarga bo`lib chiqish muhim ahamiyatga ega. Materiallarni guruhlarga bo`lish qanday printsiplar asosida olib boriladi? Adabiyotlardan olingan ko`chirmalar, nazariy masalalar tarixiy xronologik ketma-ketligi, muammoning mavzuga oidligi, mualliflar qatori, yo`nalishlar, mintaqaviy joylashuvi, tarixiy- geografik hududi, davlatlar xususiyatiga ko`ra ajratiladi.

**Qo‘llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *“Aqliy hujum”,” O‘z-o‘zini nazorat”, “Klaster”, “Birgalikda o’rganamiz”, “O’ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing”*

**Savollar.**

1. Adabiyotlarni qidirishni tartiblari haqida ma’lumot bering?
2. Adabiyotlarni to’plashda nimalarga e’tibor berish kerak.
3. Asosiy adabiyot tushunchasiga ta’rif bering.
4. Qoshimcha adabiyot tushunchasiga ta’rif bering.
5. Manba tushunchasiga ta’rif bering.

**Tayanch iboralar:** manba, adabiyot, arxiv, tahlil, to'plash, saqlash, guruhlarga bo'lish.

## Adabiyotlar


1. Саидбобоев З. Мутахассисликка кирнш. Ўкув қўллаима. – Т,, 2006.
2. Ардашев Н.Н. Дипломатика. -., 1908.
3. Ахмедов Б. А. Ўзбекистан тарихи манбалари.-Т.: Ўкитувчи. 2001.
4. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
5. Исмоилов М. Ҳужжатшунослик ва Марказий Осиё дипломатикаси. (ўқув қўлланма) - Т.: "Академнашр", 2010. - 64 б.
6. Как писать курсовую и дипломную работу. – М., 1968.
7. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
8. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров: Человек-текст-семиосферз-история. – М., 1996.
9. Магистрлик диссертаиияси хақида методик кўрсатма. Тузувчилар: академик Мамадолимов А.Т., ф-м. ф. и. Турсунов И.Т. – Т., 2000.
10. Нормативные материалы по оформлению диссертации и автореферата. Методические указания. - Т., ВАК РУз. 2003.
11. Обичкин О.Г. Дипломная работало истории.– М., 1975.
12. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.
13. Рейс М.И. Теоретические и методологические вопросы истории.– М., 1961.
14. Румянцева М.Ф. Теория истории.– М., 2002.
15. Саидкулов Т.С. У рта Осиётарихининг тарих навислипщан лавхазар. – Т.: Ўқитувчи. 1993.
16. Саъдиев А. XIX асрдаТуркистонда тарих фани.– Т.: Ўздавнашр. 1960.
17. Симон К.Р. Иегория иностранной библиофафии.– М.. 1963.
18. Тош Д. Стремление к истине: Как овладеть мастерством историка. Пер. с англ.– М., 2000.

## 17-MAVZU: MALAKAVIY ISHNING ILMIY-MA'LUMOTNOMA APPARATI: UNI TUZISH VA TASHKILLASHTIRISH ISHI

Reja

1. Ilmiy-ma'lumotnoma apparati tushunchasi
2. Ilmiy-ma'lumotnoma apparati tuzish
3. Ilmiy-ma'lumotnoma apparati tashkillashtirish ishlari

**Darsning maqsadi:** Talabalarda Ilmiy-ma'lumotnoma apparati tushunchasi haqida yangi bilim va ko'nikmalar xosil qilishni ko'zda tutadi.

**E'tibor bering :** Har qanday ilmiy tadqiqot jarayonida, xususan bitiruv malakaviy ishi bo`yicha ham to`rtta omil (*shartli ravishda – mualliflar*) muvaffaqiyat uchun asos bo`ladi: Ilmiy-tadqiqot mavzusining dolzarbligi va echimi imkoniyati.Tadqiqot mavzusiga oid adabiyot va manbalar, tarixiy materiallarning etarliligi. Talabaning ilmiy tadqiqot olib borishga ko`nikmasi, salohiyati. Ilmiy rahbarning talaba tomonidan olib borilayotgan tadqiqot mavzusi bo`yicha nazariy, uslubiy tushunchalarining kengligi. Demak, bitiruv malakaviy ishi uchun tanlangan mavzu talaba ilmiy tadqiqot ishining muvaffaqiyatli yakun topishida muhim ahamiyatga molik omillardan biri hisoblanadi.

Bitiruv malakaviy ishiga mavzu tanlash asoslari talaba uchun amalda 1–2-bosqichlardayoq boshlangan bo`ladi. Chunki talaba dastlabki bosqichlardanoq tarix yo`nalishidagi u yoki bu fanlardan mustaqil ishlar – referat yozish, kurs ishlarini yozishga jalb qilinadi. Boz ustiga tegishli kafedralar, fakul'tet qoshida faoliyat yuritayotgan ilmiy to`garaklar, talabalar ilmiy jamiyatlarida faol qatnashish, talabalarning fakul'tet, oliy o`quv yurti, respublika miqyosidagi ilmiy-nazariy anjumanlarida ilmiy axborot va ma`ruzalar bilan ishtiroki bitiruv malakaviy ishi uchun ma`lum darajada ilmiy poydevor bo`lib xizmat qilishi mumkin.

Bitiruv malakaviy ishi mavzulari, yuqorida qayd etilganidek, tarixiy yo`nalishdagi tegishli mutaxassis tayyorlovchi kafedralarda talabalar soniga etarli miqdorda 3 yilga etadigan **"Mavzular jamg`armasi"** ishlab chiqiladi. Kafedrada ishlab chiqilayotgan mavzular Vatanimiz va jahon tarixida o`rganilmagan jabhalarni, qadimgi dunyo, o`rta asrlar, yangi va mustaqillik yillarida tariximizdagi dolzarb, qiziqarli, ahamiyatli hamda istiqbolli mavzularni qamrab olishi kerak.

Bitiruv malakaviy ishi uchun ishlab chiqilgan **"Mavzular jamg`armasi"** dastlab tarix yo`nalishidagi tegishili kafedrada tasdiqlanib, keyin ketma-ketlik asosida fakul'tet hamda oliy o`quv yurti o`quv-uslubiy va ilmiy kengashlarida muhokamalardan o`tkaziladi. Tegishli tavsiyalar asosida oliy o`quv yurti Ilmiy

kengashida tasdiqlanadi. Mutaxassis tayyorlovchi tarix yo`nalishidagi kafedralar tomonidan uch yillik **“Mavzular jamg`armasi”** 4- kurs talabalariga fanlar bo`yicha o`quv yilining birinchi mashg`ulotlarida e`lon qilinadi va ilmiy ma`lumotlar doskasida **“Mavzular ro`yxati”** aks etadi.

**Qo‘llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *“Aqliy hujum”,” O‘z-o‘zini nazorat”, “Klaster”, “Birgalikda o’rganamiz”, “O’ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing”*

**Savollar.**

1. Ilmiy-ma’lumotnoma apparati nima?
2. Ilmiy-ma’lumotnoma apparati qanday shakillantiriladi?
3. Ilmiy-ma’lumotnoma apparati tuzish shakillari.
4. Ilmiy-ma’lumotnoma tuzishning ahamyatinima?
5. Bitiruv malakaviy ishga ma’lumot topish ko’nikmalari qanday shakillantiriladi?

**Tayanch iboralar:** manba, adabiyot, arxiv, tahlil, to’plash, saqlash, guruhlarga bo’lish.

**Adabiyotlar**

37. Саидбобоев З. Мутахассисликка кирнш. Ўкув қўллаима. – Т,, 2006.
38. Ардашев Н.Н. Дипломатика. -., 1908.
39. Ахмедов Б. А. Ўзбекистан тарихи манбалари.-Т.: Ўкитувчи. 2001.
40. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
41. Исмоилов М. Ҳужжатшунослик ва Марказий Осиё дипломатикаси. (ўқув қўлланма) - Т.: “Академнашр”, 2010. - 64 б.
42. Как писать курсовую и дипломную работу. – М., 1968.
43. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
44. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров: Человек-текст-семиосферз-история. – М., 1996.
45. Магистрлик диссертаиияси хақида методик кўрсатма. Тузувчилар: академик Мамадолимов А.Т., ф-м. ф. и. Турсунов И.Т. – Т., 2000.

46. Нормативные материалы по оформлению диссертации и автореферата. Методические указания. - Т., ВАК РУз. 2003.
47. Обичкин О.Г. Дипломная работало истории.– М., 1975.
48. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.
49. Рейс М.И. Теоретические и методологические вопросы истории.– М., 1961.
50. Румянцева М.Ф. Теория истории.– М., 2002.
51. Саидкулов Т.С. У рта Осиётарихининг тарих навислипщан лавхазар. – Т.: Ўқитувчи. 1993.
52. Саъдиев А. XIX асрдаТуркистонда тарих фани.– Т.: Ўздавнашр. 1960.
53. Симон К.Р. Иегория иностранной библиофафии.– М.. 1963.
54. Тош Д. Стремление к истине: Как овладеть мастерством историка. Пер. с англ.– М., 2000.

## 18-MAVZU: ISHGA QO'SHIMCHA ILOVA

Reja

1. Ishga qo'shimcha ilova
2. Ilova shakillantirishning tartiblari
3. BMIda ilovaning asosiy vazifalari

**Darsning maqsadi:** Talabalarda bitiruv malakaviy ishiga ilova qo'shish haqida yangi bilim va ko'nikmalar xosil qilishni ko'zda tutadi.

**E'tibor bering :** Ilmiy tadqiqotchi o`z oldiga aniq maqsadni qo`yib, uning echimi bo`yicha tegishli tayyorgarlik ishlarini olib borishi kerak. Tayyorgarlik ishlari quyidagi yo`nalishlarda amalga oshgan bo`lishi lozim: mavzuga oid kengaytirilgan ish reja tuzilgan va ilmiy rahbar tasdig`idan o`tgan bo`lishi kerak; mavzuga oid yig`ilgan materiallarni qayta ishlashdan avval, adabiyot va manbalarni saralab, ulardan qaysi biri dastlab va qaysilari keyingi ketma-ketlikda o`rganilishini aniqlab, tizimga solib olish zarur; mavzuga oid tadqiqot materiallarini «manbalar», «adabiyotlar», «hujjatlar» kabi yo`nalishlarda, xronologik ketma-ketlik asosida, muammoli yondashuv bo`yicha, bob, bo`lim va paragraflarga bo`lingan holda, mintaqasiga, tiliga, mualliflariga, kontseptsiyasiga

bog`liq ravishda ajratib olish kerak; tadqiqotda dastlab adabiyotlarni, keyin chop etilgan hujjatlarni, undan so`ng chop etilmagan va o`z navbatida ilmiy muomalaga kiritilmaganlarni tahlil qilishdan boshlagan holda, arxeologiya, etnologiya, manbashunoslik yo`nalishlarida dastlab manbalar, dala yozuvlari, ekspeditsiya materiallarini o`rganishdan boshlagan maqsadga muvofiq; keyingi o`rganish eng yangi tadqiqotlar va unga yaqin ilmiy izlanishlar tahliliga qaratilishi lozim. Chunki bu hozirgi davrda ushbu tadqiqot mavzusi qanday o`rganilayotgani darajasi, qaysi manbalarni ilmiy muomalaga kiritilgani to`g`risida ma`lumot beradi.

Yuqorida qayd etilgan vazifalar amalga oshirilgandan keyin tadqiqotchi oldida qayta ishlangan adabiyot va manbalarni ilmiy ishning loyiha rejasi bo`yicha ajratib chiqish mumkin bo`ladi. Bu esa ilmiy tadqiqot tuzilishi bo`yicha bevosita ish boshlash imkoniyatini beradi. Natijada, qaysi bob, bo`lim va paragraflar bo`yicha tadqiqotga oid materiallar etarli yoki etarli emasligi ma`lum darajada ko`zga tashlanadi. Tadqiqot mavzusi, rejasidan kelib chiqib, har bir tadqiqot uchun alohida bo`lgani holda, ayni paytda har qanday ilmiy ishda umumiy pritsiplarga asoslangan quyidagilar aks etadi: kirish; asosiy qism (boblar va paragraflar); xulosa; foydalanilgan manba va adabiyotlar ro`yxati; ilova (zarur hollarda).

**Qo‘llaniladigan ta'lim texnologiyalari:** *“Aqliy hujum”,” O‘z-o‘zini nazorat”, “Klaster”, “Birgalikda o’rganamiz”, “O’ylang - juftlikda ishlang - fikr almashing”*

**Savollar.**

1. Ishga qo’shimcha ilova qanday tartibda qo’yiladi?
2. Bitiruv malakaviy ishiga ilova nima uchun kerak?
3. Ilova tushunchasiga ta’rif bering.
4. Grafik va sonli ilovalarni bitiruv malakaviy ishini ichida qanday joylashtiriladi?

**Tayanch iboralar:** ilova, surat, jadval , diagramma, manba.

**Adabiyotlar**


1. Саидбобоев З. Мутахассисликка кирнш. Ўкув қўллаима. – Т,, 2006.
2. Ардашев Н.Н. Дипломатика. -., 1908.
3. Ахмедов Б. А. Ўзбекистан тарихи манбалари.-Т.: Ўкитувчи. 2001.
4. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
5. Исмоилов М. Ҳужжатшунослик ва Марказий Осиё дипломатикаси. (ўқув қўлланма) - Т.: “Академнашр”, 2010. - 64 б.

6. Как писать курсовую и дипломную работу. – М., 1968.
7. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
8. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров: Человек-текст-семиосферз-история. – М., 1996.
9. Магистрлик диссертаиияси ҳақида методик кўрсатма. Тузувчилар: академик Мамадолимов А.Т., ф-м. ф. и. Турсунов И.Т. – Т., 2000.
10. Нормативные материалы по оформлению диссертации и автореферата. Методические указания. - Т., ВАК РУз. 2003.
11. Обичкин О.Г. Дипломная работало истории.– М., 1975.
12. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.
13. Рейс М.И. Теоретические и методологические вопросы истории.– М., 1961.
14. Румянцева М.Ф. Теория истории.– М., 2002.
15. Саидкулов Т.С. У рта Осиётарихининг тарих навислипщан лавхазар. – Т.: Ўқитувчи. 1993.
16. Саъдиев А. XIX асрдаТуркистонда тарих фани.– Т.: Ўздавнашр. 1960.
17. Симон К.Р. Иегория иностранной библиофафии.– М.. 1963.
18. Тош Д. Стремление к истине: Как овладеть мастерством историка. Пер. с англ.– М., 2000.

## MUSTAQIL TA'LIM TASHKIL ETISHNING SHAKLI VA MAZMUNI

Mustaqil ish talabada fan bo`yicha hosil bo`lgan bilim va ko`nikmalarni ilmiy ijod orqali namoyon bo`lishini aniqlash maqsadida tashkil etiladi. Mustaqil ish mavzusi fanni o`tishning dastlabki soatlarida o`qituvchi tomonidan taqdim etiladi.Talaba o`zi tanlagan mavzusi bo`yicha izlanishlar olib boradi. Dastlabki jarayonda mavzu bo`yicha adabiyot va manbalarni to`playdi. To`plangan adabiyot va manbalar asosida mavzuning ish rejasini tuzadi. Odatda mustaqil ish uchun sodda reja tuzish tavsiya etiladi. Mustaqil ishni yozish talabada ilmiy ko`nikmalarning shakllanishiga ham yordam beradi. Mustaqil ishni yozish jarayonida talaba tadqiqot ishlari uchun talab etilgan barcha jihatlarga to`la rioya etishi shart.

### Tavsiya etiladigan mustaqil ta’lim mavzulari

| № | Mavzular | Topshirish shakli |
|---|---|---|
| 1. | O’zbekiston Milliy Universiteti tarixi | Axborot (referat) tayyorlash |
| 2. | Tarixchi-arxivshunos mutaxassis tayyorlashning o’ziga xos xususiyati. | Axborot (referat) tayyorlash |
| 3. | Bibliografiyaning asosiy turlari. | Axborot (referat) tayyorlash |
| 4. | Kutubxonalar va ularning faoliyati. | Axborot (referat) tayyorlash |
| 5. | Bitiruv ishiga tayyorgarlik ko’rish va ximoya qilish | Axborot (referat) tayyorlash |
| 6. | Adabiyotlar ro’yxatini to’g’ri to’ldirish | Axborot (referat) tayyorlash |
| 7. | Malakaviy ish mavzusi doirasida manba va adabiyotlarni qidirish va taxlil qilish uslubyati. | Axborot (referat) tayyorlash |
| 8. | Malakaviy ishning ilmiy-ma’lumotnoma apparati: uni tuzish va tashkilashtrish ishi. | Axborot (referat) tayyorlash |

## YANGI PEDAGOGIK TEXNOLOGIYA

"Klaster metodi"

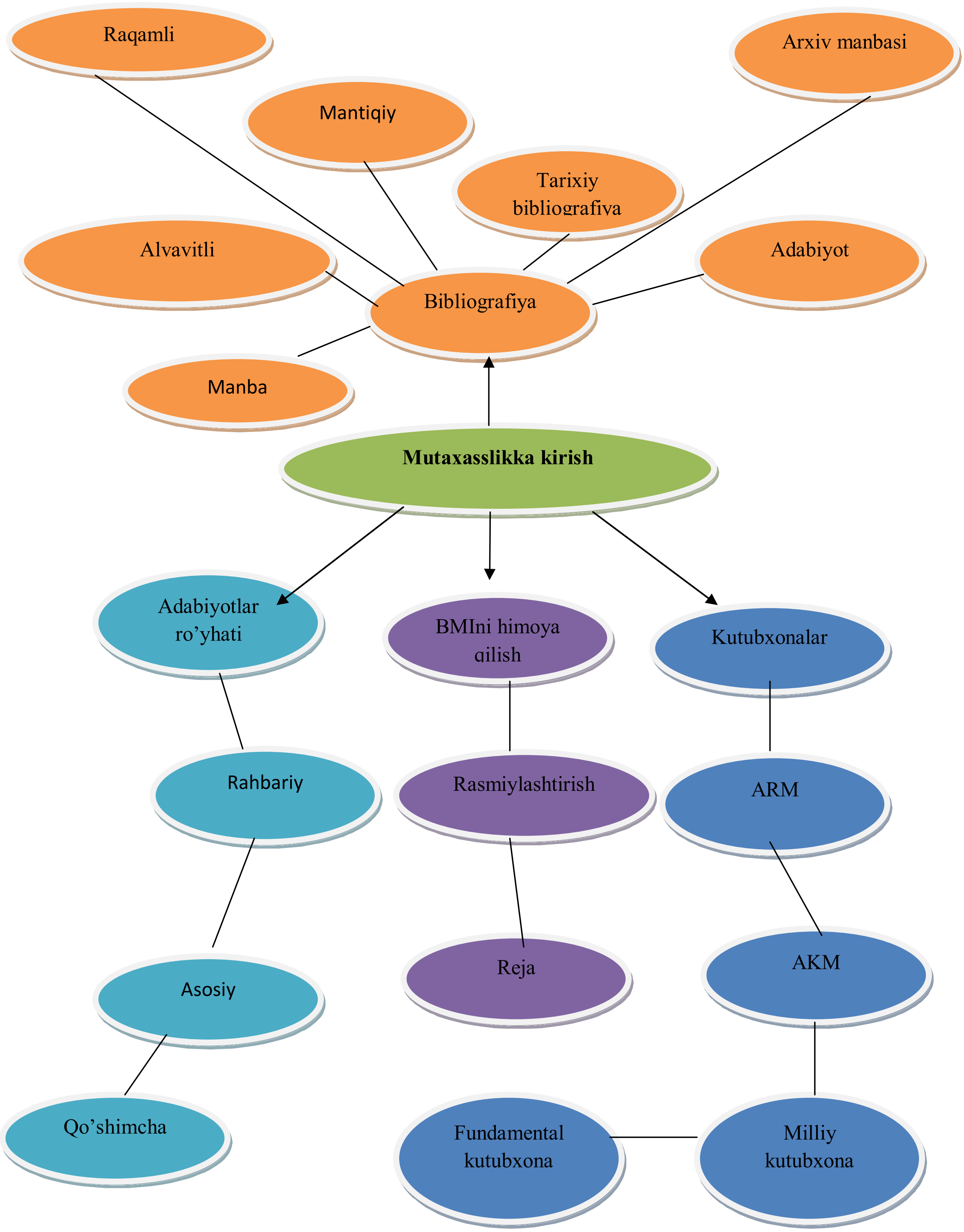

## GLOSSARIY

**ABONEMENT** *(abonement)* — kutubxonaning kitob fondidan kutubxona-dan tashqarida foydalanish huquqi va shu huquqdan foydalanish uchun berilgan hujjat. Abonement yakka yoki jamoa tarzda bo‘lishi mumkin.

**ABONEMENT KARTOCHKASI** *(abonementnaya kartochka)* - kitobxonning familiyasi va initsiallari yoki jamoa abonent bo‘lgan tashkilot nomi hamda abonement nomeri yozilgan kartochka. Bu kartochkaga kutubxonachi abonent kitobni qachon olganligini va qachon qaytarib berishi lozimligini yozib qo‘yadi. Bu kartochka muddat varag‘i o‘rnida qo‘llaniladi.

**ABONENT** - kutubxonada abonementdan foydalanish huquqiga ega bo‘lgan shaxs yoki tashkilot.

**AVTOBIBLIOGRAFIYA** - shaxsiy bibliografiya, muallifning o‘z asarlari bo‘yicha o‘zi tuzgan bibliografiya.

**ADABIYOTNI KUTUBXONA FONDIDAN CHIQARISH** *(isklyuchenie literaturi iz fonda biblioteki)* - mazmuni jixatidan eskirgan, to‘zgan, yo‘qolgan yoki kitobxonlar foydalanmaydigan bosma asarlarning kutubxona fondi hisobidan o‘chirilishi. Bunday adabiyotlarning kutubxona fondidan chiqarilishi akt bilan rasmiylashtiriladi va bu haqda umumiy hisob va inventar daftarlarida tegishli belgi qo‘yiladi.

**BEPUL MAJBURIY NUSXA** *(byosplatnyy obyazatel’niy ekzemplyar)* - kitob fondining davlat yo‘li bilan to‘ldirilishi tartibida kutubxonalarga bepul yuboriladigan nusxa. Bepul majburiy nusxa fanning barcha yoki ayrim sohalari bo‘yicha nashr qshshngan asarlarning to‘liq komplekti-dan iborat bo‘lishi mumkin. Bepul majburiy nusxadan uch xil maqsad ko‘zlanadi: bibliografiya tuzish, kutubxona fondini to‘ldirish, arxivda saqlash.

**BIBLIOGRAF**- 1) bibliografiya sohasi bo‘yicha mutaxassis olim; 2) bibliografik va kutubxonachilik muassasalaridagi lavozvm nomi; 3) bibliografik ko‘rsatkichlar guzuvchi xodim.

**BIBLIOGRAFIK AXBOROT** *(bibliograficheskaya informatsiya)* -1) kutubxona-da fanning barcha yoki ayrim sohalariga, biror predmet yoki masalaga doir mavjud yoki yangi olingan adabiyot to‘g‘risida yozma axborot; 2) yangi nashr qshshsh an adabiyot to‘g‘risida og‘zaki axborot.

**BIBLIOGRAFIYA** - 1) bosma asarlarni xisobga olish, tavsiflash, tartibga solish va sifat jixatdan tahlil qilish; mavjud adabiyotdan o‘quvchilarni xabardor qilish, uni targib qilish; mavjud adabiyotdan foydalanishda o‘quvchilarga yordam beradigan turli qo‘llanmalar tuzish bilan shug‘ullanuvchi fan sohasi. Bibliografiyaning maqsadi o‘quvchilarni ongli, ilmli ruhda tarbiyalashda, ularning g‘oyaviy-siyosiy va madaniy saviyasini oshirishda, ilmiy va ishlab chiqarnsh faoliyatida, mustaqil o‘qishlarida ularga yordam beruvchi adabiyotni targ‘ib qilishdir; 2) kitobxonlarni mavjud adabiyotdan xabardor qilish va ularga kerakli adabiyotni tezroq topishda yordam ko‘rsatish maqsadida ma’lum tartibda tuznlgan bosma yoki qo‘lyozma ro‘yxat. Masalan, «O‘zbekiston bibliografiyasi» (O‘zbekistonga doir adabiyotning bibliografik ko‘rsatkichi); 3) bibliografik asarlar va qo‘llanmalar yig‘indisi. Masalan, «Ikkinchi Jahon urushi yillarida sovet bibliografiyasi»; 4) davriy va davomli nashrlarning tanqidiy sharhlar, taqrizlar va yangi asarlar haqida ma’lumot berib boradigan bo’limi;

bu bo‘lim ba’zan aniqroq qilib «Tanqid va bibliografiya» nomi bilan ataladi; 5) sahifa ostida yoki kitob, maqola, ayrim boblarning oxirida foydalanilgan yoki tavsiya qilinadigan adabiyot haqidagi ko‘rsatma yoki ro‘yxat. «Bibliografiya» atamasi qadimgi Yunonistonda paydo bo‘lgan va o‘sha vaqtda kitob yozish ma’nosini anglatgan.

**BIBLIOGRAFIYA TUZISH** *(sostavlenie bibliografii)* - biror mavzu, nashr turi bo‘yicha mavjud asarlar ro‘yxatini tuzish, masalan, musiqa asarlariga, davriy nashrlarga bibliografiya tuzish.

**DAVLAT BIBLIOGRAFIYASI** *(gosudarstvennaya bibliografiya)* 1) yangi chiqa-yotgan bosma asarlarni birinchi bo‘lib ro‘yxatga oluvchi davlat organla-rinnng nomi. Bunday ro‘yxatlar SOBIQ Ittifoq davrida Butun ittifoq va respu- blika Kitob palatalari tomonidan chiqariladigan «Kitob yil-nomasi», «Davriy nashrlar yilnomasi» kabilarda olib borilgan; 2) davlat organlari tomonidan amalga oshiriladigan bibliografik nashrlar va chora-tadbirlar; 3) ba’zan bu atama biror davlat hududida kitob nashr qilish boshlangandan buyon nashr qilingan barcha bosma asarlarning bibliografik tavsifini tuzish bo‘yicha olib boriladigan ishlar majmui deb noo‘rin keng ma’noda tushuniladi.

**YOPIQ FOND** *(zakritsh foid)* - 1) kutubxonaning alohida saqlanadigan va maxsus ruxsat bilan ayrim kyatobxonlargagina beriladigan fondi; 2) yangi nashr qilinayotgan adabiyot bilan to‘ldirilmaydigan fondi.

**ILMIY ADABIYOT** *(nauchnayaliteratura)* –ilmiy masalalarga bag‘ishlangan, ilmiy ish uchun birinchi manba bo‘la oladngan, yordamchi qo‘llanma vazifasini bajaruvchi maternallar. Ilmiy adabiyotga dissertatsiyalar, tadqiqotlar, monografiyalar, institut va ilmiy ekspeditsiyalarning ilmiy ishlari, oliy maktab dasturlari, uslubiy materiayalar va shu nga o‘xshashlar kiradi.

**ILMIY BIBLIOGRAFIYA** *(nauchnaya bibliografiya)* - 1)Ilmiy asosda tuzilgan har qanday bibliografiya; 2) malakali mutaxassislar va ilmiy xodimlarga mo‘ljallangan bibliografiya.

**ILMIY-OMMABOP ADABIYOT** *(nauchno-populyarnaya lshperatura)* - ilmiy masalalarni keng kitobxonlar ommasiga tushunarli uslubda bayon qiluvchi bosma asarlar.

**KATALOG** - kutubxona fondida mavjud bo‘lgan bosma asar yoki boshqa mate-riallarni ma’lum qoidalar asosida aks ettiruvchi ro’yhat. Kutubxonalarda

kataloglar o‘quvchilarni ongli ruhda tarbiyalashda, ularning g‘oyaviy-siyosiy va madaniy saviyasini oshirishda, ilmiy ishlab chiqarish va mustaqil o‘sishda ularga katta yordam beradi, adabiyotdan to‘la va maqsadga muvofiq ravishda foydalanish uchun yo‘l ochadi. Kataloglar vazifasiga qarab, kitobxonlar katalogi va yordamchi katalogga; kitob fondining xarakteriga qarab, umumiy va maxsus katalogga; materialning joylashtirishga qarab alfavit, sistemali va predmet katalogiya bo’linadi.

Kutubxona kataloglaridan tashqari, muzey katalogi (muzey to‘plamlarini tavsiflash uchun), savdo katalogi (mahsulotlarni tavsiflash uchun) va boshqa xil kataloglar ham bo‘ladi. Bibliografik ko‘rsatkichlar, nashriyotlarning va kitob savdosi bilan shug‘ullanuvchi muassasalarning kataloglari esa kutubxona kataloglarsh'a o‘xshashdir, lekin ularning vazifasi va maqsadi boshqa. Kutubxona katalogida yoki bibliografik ko‘rsatkichlarda asarning nashr etilgan joyi va boshqa tavsiflaridan tashqari, uning mazmuni ham tavsiflanadi. Nashriyot katalogida esa, shu nashriyot tomonidan qaysi kitob nashr qilinganligi, kitob savdosi bilan shug‘ullanuvchi muassasalar katalogida kitobning qaysi do‘konda bo‘lishi yoki kitob savdosi tarmoqlarining qaysi do‘konga qanday kitob berganligi aks ettiriladi.

**KITOB PALATASI** *(knijnaya palita)* - O‘zbekistondagi davlat markaziy bibliografiya muassasasi. Bu muassasaning vazifasi majburiy nusxalarni olish va kutubxonalarga tarqatish, yangi chiqqan bosma asarlarni matbuot arxivida saqlanadigan majburiy nusxalari asosida bibliografik ro‘yxatga olish va xisoblab borish, shuningdek, davlat bibliografiyasi sohasida ilmiy uslubiy ish olib borishdir. Kitob palatasi O‘zbekistonda nashr qilinadigan matbuot mahsulotlarining hammasini hisobga olib va bibliografiyasini tuzib boradi hamda ularni shu asar tilvda tavsiflaydi.

**KUTUBXONA** *(biblioteka)* - 1) bosma va qo‘lyozma asarlarni yig‘ish, sistema-lashtirish va ularni kitobxonlar ommasiga tez etkazish tadbirlarini amalga oshiruvchi muassasa; 2) biror shaxsning o‘z ixtisosiga oid adabiyotga bo‘lgan havasi va didiga mos ravishda to‘plagan kitoblari majmui. Bunday kitoblardan

o‘sha shaxsning o‘zi foydalanadi va uning roziligi bilan jamoatchilik foydalanishi ham mumkkn; 3) bosma asarlar va davriy matbuot materiallarini saqlash va ularni o‘qish uchun moslashtirib qurilgan maxsus bino.

**KUTUBXONA IXTISOSI** *(profil biblioteki)* ~ bir kutubxonaning boshqa kutubxonalardan farqini bildiruvchi belgilari - kutubxonaning ma’lum maqsadga qaratilganligi, kitob fondi va uning to‘ldirilishidagi o‘ziga xos xususiyatlari, kitobxonlar doirasining ma’lum ixtisosi va shu kabilar bilan cheklanganligi va hokazolar. Masalan, O‘zbekiston qishloq xo‘jalik kutubxonasi, O‘zbekiston meditsina kutubxonasi va hokazolar.

**KUTUBXONACHILIK** *(bibliotechnoe delo)* - kutubxonalar tashkil qilish va ularni boshqarish, kutubxonalarning kundalik ishini yuritish, turli o‘qishlar uyushtirshp va ularga rahbarlik qilish uchun davlat va jamoat tashkilotlari tomonidan amalga oshiriladigan tadbirlarning, shuningdek, ilmiy-uslubiy va amaliy ishlarning majmui.

**MAJBURIY NUSXA** *(обязателъный экземплар)* nashr qilinyapgan har bir bosma asardan, amalda qo‘llanilayotgan mavjud qonun-qoidalarga muvo-fiq, nashriyot, poligrafiya korxonalari tomonidan yirik kutubxonalarga yoki shu tipdagi boshqa gashkilotlarga yuboriladigan nusxa. Majburiy nusxa uch vazifani bajaradi: 1) bibliografik vazifa, ya’ni mamlakatda nashr qilinayotgan barcha bosma asarlarni bibliografik va statistik jihatdan hisobga olib borish; 2) kutubxonachilik vazifasi, ya’ni yirik kutubxoialarni yangi nashr qilinayotgan adabiyot bilan rejali va muntazam ravishda to‘ldirib borish; 3) arxiv vazifasi, ya’ni tadqiqotchilar uchun bosma nashrlardan nusxa saqlab qolish.

**MAQOLADAGI BIBLIOGRAFIYA** *(pristateynaya bibliografiya)* –maqola yoki uning boblari oxirida berilgan bibliografiya. Bu bibliografiyada shu maqolani yozishda foydalanilgan manbalarning giarhi yoki ro‘yxati, shu masalani chuqurroq o‘rganish tavsiya etiladigan adabiyot ko‘rsatiladi.

**MUALLIF SARLAVHASI** *(avtorskiy zagolovok)* - bibliografik tavsifda muallif nomi, taxallusi yoki jamoa nomi bilan boshlangan sarlavxa.

**MUALLIF TAVSIFI** *(avtorskoe otkanie)* - bosma asarlarga muallifning ismi yoki taxallusidan iborat bo‘lgan sarlavxa ostida berilgan tavsif, bosma asarlarning muallif sarlavhasi bilan boshlanuvchi tavsifi. Bir shaxsga berilgan tavsif yakka tartibdagi muallif tavsifi deb ataladi. Muallif deb qabul hilingan muassasa, tashkilot nomiga yozilgan tavsif esa jamoa muallifli tavsif deb ataladi.

**NODIR ASAR** *(redkoe izdanie)* - juda kam nusxada saqlanib qolgan, mazmuni va bezatilishi jih.atidan alohida ahamiyatga ega bo‘lgan asar.

**SISTEMATIK JOYLASHTIRISH** *(sistematicheskayarassgpanovka)* - kitoblar-ni o‘z mazmuyaiga, qaysi sohada oidligiga qarab, kutubxonashunoslikda qabul qilingan o‘nlik tasnif asosida joylashtirish, Sistematik joylashtirishda, masalan, siyosiy arboblar asarlarining hammasi bir joyga, qishloq xo‘jaligiga oid adabiyot boshqa bir joyga to‘planadi va hokazo. Bu usul fondning tarkibi bilan tanishishni osonlashtiradi, kerakli kitoblarni tez topish, kitobxonlar talabini darxol va to‘liq qondirish imkonini beradi. Sistematik joylashtirish, odatda, alfavit usuli bilan birga qo‘llaniladi. Natijada sistemali-alfavit tartibida joylashtirishga erishiladi.

**SISTEMATIK KATALOG** *(sistematicheskiy katalog)* - bosma asarlar tav-siflanib, fan tarmoqlari va ularning bo‘limlari bo‘yicha ma’lum mantiqiy bog‘layaish tartibida joylashtiriladigan katalog. Sistematik katalog kitobxoklarning tushunchasini kengaytiruvchan materiallarning ma’lum sistemada joylashtirilishini ta’minlaydi. Sistematik katalogda har bir bo‘limda fan, texnika, adabiyot va san’at-ning ayrim tarmog‘ining nazariyasi, tarixi va amaliyotini har taraflama yorituvchi bosma asarlar tavsifining kompleksi to‘planadi.

**TAVSIFIY ANNOTATSIYA** (описателная аннотация)-asarning mazmuni ochib beradigan yoki asar to‘g‘risida boshqa biror ma’lumot beradigan annotatsiya. Tavsifiy annotatsiyada asarga tanqidiy baxr berilmaydi.

**TAVSIFIY BIBLIOGRAFIYA** *(opisatepnaya bibliografiya)* - bosma asarga umu-miy tavsif berish bilan cheklaiuvchi bibliografiya. Bunda asarning maz-muni ochib berilishi yoki ochib berilmasligi ham mumkin, ammo asarga baxo berilmayda.

**UMUMIY BIBLIOGRAFIYA** *(obgsaya annotatsiya)* - 1) bosma asarlarning mazmuni va nashr turidan qat'i nazar, mamlakatda nashr qilingan barcha bosma asarlarning umumiy ro'yxatinn o'z ichiga olgan bibliografiya; 2) mamlakat hududida kitob bosib chiqarish boshlangan davrdan buyon nashr qilingan barcha bosma asarlarning ro'yxati.

Umumiy bibliografiya asarlarni mukammal hisobga olab boripshi ta'minaydi, biror soxaga doir asarlar bibliografiyasini tuzishda ular to'g'risida dastlabki ma'lumotlarni topishga yordam beradi. Umumiy bibliografiyada bosma asarlar hudud belgisiga, tili, nashrining turi, xronologik davr, muassasa va nashriyot nomi va shu kabilarga qarab joylashtiriladi. Ba'zan mamlakatning barcha joyida nashr qilingan bosma asar-larni o'z ichiga olgan bibliografiya davlat bibliografiyasi deb ataladi; 3) biror mamlakat, respublika, viloat va shu kabilar hududida kitob bosib chiqarish boshlangandan buyon nashr etilgan kitoblar va boshqa bosma asarlarning bibliografiyasi, masalan, «Gruziya matbuotining umumiy bibliografiyasi»

**XALQARO BIBLIOGRAFIYA** *(merkdunarodnaya biblidgrafiya)* - xalqaro tashkilot yoki bir necha mamlakat bibliograflarining ishtirokida tuzilgan bibliografiya.

**XALQARO BIBLIOGRAFIYA INSTITUTI** *(mejdunarodniy bibliograficheskiy institut)* - Bryusselda o'tkazilgan 1-Xalqaro bibliografiya konferensiyasining qaroriga muvofiq 1895 yilda tashkil qilingan institut. Uning asosiy vazifasi «Jahon bibliografik repurtuari»ni - barcha mamlakat va xalqlarning tnllarida kitob nashr qila boshlangan davrdan beri bosilgan adabiyotning hamma turlari bo'yicha to'liq bibliografiyasini tuzish edi. Institutning eng muxim ishi keng ma'lumot kartotekasini tuzish, hujjatlar arxivini tashkil qilish, «Universal o'nli

tasnif» jadvalini ishlab chiqish va nashr qilish, turli mamlakatlarda o‘z vakolatxonalarining keng tarmog‘ini vujudga keltirish edi. Bu institut 1934 yil-dan boshlab Xalqaro hujjatlar instituti nomi bilan yuritilgan. 1937 yildan boshlab esa Xalqaro hujjaglar federatsiyasiga aylantirilgan.

**XALQARO KITOB AYIRBOSHLASH** (*mejdunarodn’sh knigoobmen)* - turli mam-lakat kutubxonalari yoki ilmiy muassasalari o‘rtasida o‘zaro bepul kitob ayirboshlash.

## TAVSIYA ETILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

### I. Rasmiy adabiyotlar


1. Мирзиёев Ш. М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини мард ва олижаноб халқимиз билан қурамиз // Халқ сўзи. – 2016 йил 15 декабрь.
2. Мирзиёев Ш. М. Илм-фан ютуқлари – тараққиётнинг муҳим омили // Халқ сўзи. – 2016 йил. – 31 декабрь.
3. Мирзиёев Ш. М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини мард ва олижаноб халқимиз билан қурамиз. – Тошкент: Ўзбекистон, 2017. – 59 б.
4. Мирзиёев Ш. М. Қонун устуворлиги – инсон манфаатларини таъминлашнинг муҳим омилидир // Халқ сўзи. – 2017 йил 10 январь.
5. Мирзиёев Ш. М. Танқидий таҳлил, қатъий тартиб-интизом ва шахсий жавобгарлик ҳар бир раҳбар фаолиятининг кундалик қоидаси бўлиши керак // Ишонч. – 2017 йил. – 17 январь.
6. "Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш тўғрисидаги Ҳаракатлар стратегияси" // Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами. – 2017 йил. – №6. – 70-модда.
7. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги №2909-сонли Қарори // Халқ сўзи. 2017 йил 21 апрель

## II. Asosiy adabiyotlar


8. Саидбобоев З. Мутахассисликка кириш. Ўкув қўллаима. – Т., 2006.
9. Ардашев Н.Н. Дипломатика. -., 1908.
10. Ахмедов Б. А. Ўзбекистан тарихи манбалари.-Т.: Ўкитувчи. 2001.
11. Гулыга А. В О предмете исторической науки. Вопросы истории. 1964, № 4.
12. Исмоилов М. Ҳужжатшунослик ва Марказий Осиё дипломатикаси. (ўқув қўлланма) - Т.: "Академнашр", 2010. - 64 б.
13. Как писать курсовую и дипломную работу. – М., 1968.
14. Коган Л.Н. О специфике применения критерия практики в исторической науке.// Практика-критерий истины науке. - М., 1960.
15. Лотман Ю.М. Внутри мыслящих миров: Человек-текст-семиосферз-история. – М., 1996.
16. Магистрлик диссертаиияси хақида методик кўрсатма. Тузувчилар: академик Мамадолимов А.Т., ф-м. ф. и. Турсунов И.Т. – Т., 2000.
17. Нормативные материалы по оформлению диссертации и автореферата. Методические указания. - Т., ВАК РУз. 2003.
18. Обичкин О.Г. Дипломная работало истории.– М., 1975.
19. Основы методики научно-исследовательской работы,– М., 1998.
20. Рейс М.И. Теоретические и методологические вопросы истории.– М., 1961.
21. Румянцева М.Ф. Теория истории.– М., 2002.
22. Саидкулов Т.С. У рта Осиётарихининг тарих навислипщан лавхазар. – Т.: Ўқитувчи. 1993.
23. Саъдиев А. XIX асрдаТуркистонда тарих фани.– Т.: Ўздавнашр. 1960.
24. Симон К.Р. Иегория иностранной библиофафии.– М.. 1963.
25. Тош Д. Стремление к истине: Как овладеть мастерством историка. Пер. с англ.– М., 2000.
26. "Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Махкамасининг Ўзбекистон Республикаси Фанлар Академияси Тарих институти фаолиятини такомиллаштириш тўғрисила" ги Қарори , "Халк сўзи". 1998. 27 июль.
27. Шиллер И.Ф.13 чем состоит изучение мировой истории и какова цель эго изучения Собр. соч. в S тт. Т. VII. - М.-Л., 1937.
28. Aaronson S. Style in scientific writing. Current Contents. No. 2, 10 January. 1977.
29. Day Robert A. I low to write a scientific paper. ASM News, 1975. Trelease S.F. How to write scientific and technical papers.-Baltimore, 1958.


## III. Internet ma'lumotlari.


30. www.ziyonet. uz
31. www.history. ru
32. www.archive. ru

# MUNDARIJA:


| № | Bo'limlar | sahifasi |
|---|---|---|
| 1 | Kirish | 3 |
| 2 | Seminar mashg'ulotlari mavzusi, rejasi, savollari, test topshiriqlari | 4-43 |
| 3 | Mustaqil ta'lim mashg'ulotlari. | 44 |
| 4 | Yangi pedogogik texnologiya (na'muna: "klaster") | 45 |
| 5 | Glossariy | 46 |
| 6 | Tavsiya etilgan adabiyotlar ro'yxati | 54 |